

ს. ნ. ბ. ე. ნ.

140/2
1946

1946 :: თ ე მ ე რ ვ ა ლ ი :: N2

ქართველი პოეტების წერილი ბ ე ლ ა დ ს

ჩვენ რომ თვალი-გაყვანილი და წვედნეთ წმინ მამულა,
სეულ პირველად რომ გვაძლურდა ქართულას ღვათ იანგანურს,
იმ წანაში, იმ ლელუნში, რომგორც შედი ჩირალღანის —
სამი სიფყვა მთგვეშედა გულს პირველად, — ძის სვალაში!
ჩვენ რომ ენა ამღვიდვით და ღღამ რომ წავგვივითსა
სეულ პირველად, ღვედნის პირველ გარდღე, სამი სიფყვა,
ან იმ ლელუნში, — პირველ რომ ვთქვით მთრბი; მთრბივე დასწავლილი;
სამი სიფყვა მთგვეშედა: ღღამ, მამა და სვალაში.

და მამჭრთველ ასე ღღამი, და გვიწვიდის სეულ ცისკარი...
და გვითრთოდის მთრბივეს გულა — თქმის თასში ვერცხლის წყალი.
ჩვენ ვარსკვლავებზე ვგზავდით ციდან და რომც ყულს ვიღერებდით,
თქვენ იყავით ლექსშიც და თქვენ იყავით სიმღერებშიც.
თქვენ იყავით თქვენაც და სინამდვილის გაზღვებშიც,
მავრამ დაგვრეს ამ ს დაუდაცეს ჩვენი ქვეყნის ასაკულშიც...
მამინ წმინდო, ვით არწივმა მართებეს, კალთა დაგვავარე —
ჩვენ ვი მამივეს თქვენი დრთვის ვითგულუმა დაგვამართ.

ასლა რა ღღამ მთავრებდა. — ღღამ ნათელი და ასალი,
სიმღერებში დასწავლანით, ვმრთმრთით და მწვიდღმის და დაგვასარის.
მწეს მწესლი არ ვმრბრბა, გაიმართვას ვითგულუმა,
გულზე შედი გვეშეგებმა — გვასსთვს მრბრბის შეშეშეშე...
სადავთველთს ქალ-ვაქეში; ქამრევი — ლამაზში,
ყვლითღერა გთგონში, — თვალღისღერა და ნაწიში,
მთ გულღდით, ცხმ. ლი თვიღრით და მღმრებით დაგვითღვით, —
თქვენთვის ვგზავდით ლურჯ ყვავილურს, თქვენთვის ვჩაბდით ავიღღმს...

ღიღთ სვალაში, ღღამს სრულღემა თქმის კალმით დასაფულა,
თქვენი თქვენი-ნავგვანარის თღდასთთა გაზავსეული.
თ, ღღამ ვავიღვით: ლიანსეული, წმიდაული თუ რიღმული, —
სადავთველთს ყველა სთვლის და ქალაქის პიღმები;
რომ ავიღღმთ იმ მწვერვალურს წმინ რომ სჩანს ძის სვალაში!
მწეს რომ სჩანს ძის სვალაში და მღღამებს მიგვასწავლი...
და იმ ცამბარს, ვთმუნნიშმის დათენებით რომ დასმწვერ,
დაგვამწვერ, სიღმრთლას და მწის გუნმბათებს დაგვამწვერ.

მუხრან ლიანანიძე

თებერვლის დღეა

ჩემი სამშობლოს მთები,
ზურმუხტოვანი ვაკე,
მისი მზის შუქით ვტკბები
და სიყვარულით ვაქებ.

ეს თებერვლის დღეა
გაზაფხულივით ელავს,
ქუჩებში უკვე თბილა,
მხიარულია ყველა.

დღეს სიხარულით დელავს
ყველა ქართველი ბავშვი
და ტრიბუნასთან ბელადს
ესალმებიან ტაშით.

ძია ლავრენტის სახე
და ყვავილების ჩარჩო:
ხმამალა დავიძახე:
— ბერიას გაუმარჯოს.

თაიგულები ბრწყინავს,
ჩემი სამშობლო ჰყვავის.
მარადი ხსოვნა, ვინაც
მამულს შესწირა თავი.

ეს თებერვლის დღეა
გაზაფხულივით ელავს,
ქუჩებში უკვე თბილა,
მხიარულია ყველა.

ირგვლივ დროშების ტყეა,
ისმის შრიალი ქარის;
რა ბედნიერი დღეა,
რა კარგი მზე და დარი.

ანდრო თევზაძე

კომუნისტური
საქართველო

საბჭოთა საქართველო

რა გრიგალი გავიარეთ
და ბრძოლები სასახელო!
გამარჯვების ზეიმს იხდის
დღეს მზიური საქართველო.

მტერმა კერა ვერ მოგვისპო,
ვერ ჩააცვა ჩვენს მთებს თალხი.
ვერ გატეხა მტრების რისხვამ
საქართველოს გმირი ხალხი.

აგვამღერა, აგვამაღლა
გამარჯვების გაზაფხულმა.
ჩვენ ბერიას ხელმა გვიხსნა
დიდი ბრძენის გაწაფულმა.

რა გრიგალი გავიარეთ
და ბრძოლები სასახელო.
გმირი იყო, გმირად დარჩა
ჯულაშვილის საქართველო!

სიო სიღისთაველი

გიორგი თევდორესძე სტურუა
საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რეს-
პუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის
თავმჯდომარე

პიონელების საუბიო სიმღერა

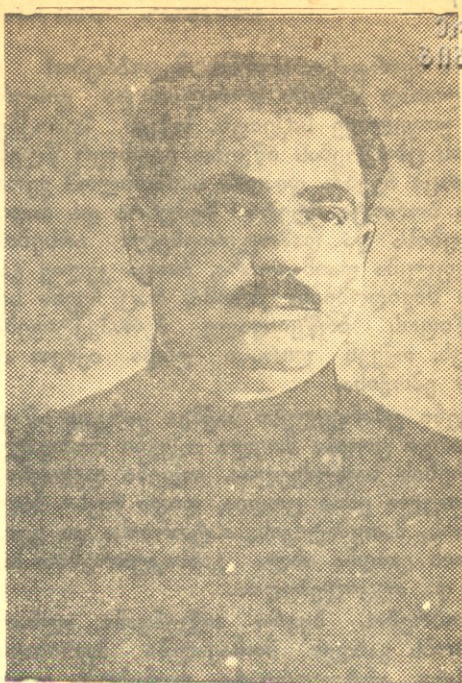
სიმღერებში დავიბადეთ,
მზეა ჩვენი მშობელი.
ვზას გვინათებს გამარჯვების
სხივი ჩაუქრობელი.

პიონერებს გვეძახიან
ჩვენი ქვეყნის პატარებს.
ნორჩები ვართ, მაგრამ გულით
დიდ სიხარულს ვატარებთ.

გვიყვარს დედა-საქართველო
ტურფა, მრავალფერადი,
სად აკვანი გადაირწა
მშობლიური ბელადის.

ჩვენ სწავლაში ვინ გვაჯობებს,
ან შრომაში პატარებს?
ნორჩები ვართ, მაგრამ გულით
დიდ სიხარულს ვატარებთ.

ვახტანგ გორგანელი

კანდილ ნესტორისძე ჩარკვიანი
საქართველოს კომუნისტური პარტიის (ბოლშე-
ვიკების) ცენტრალური კომიტეტის მდივანი

გალპერინ მინასძე ბაჭრაძე
საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რეს-
პუბლიკის სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე

ათი თეგაკვანი

როცა რიკრეჟმა სარკმლები მტრედისფრად შეაფერად
და გაიღიმეს ბინდ-ბუნდში დროშებმა ჭიაფერადა,
თეთრ ალაყაფის კარებთან, ყავარჯნის ფრთხილი კაკუნით,
ჩოხით და ქამარ-ხანჯლითა, გამოჩნდა პაპა-ბაკური.
დუმილი იდგა ქუჩაში, არ სჩანდნენ მეეზოვენი, —
ლიმილით ჩამოიბერტყა ჭადარა, შუქის მთოველი.
მშვიდად შეუყვია ქვაფენილს ყავარჯნის შეთამამებით,
და შეკრთა, როცა ტკრციალით შემოხვდნენ ეზოა ბავშვები.
ხელში არ ეპყრათ სამელნე, არც წიგნები და ჩანთები —
სალამი ჰკადარეს ბერიკაცს ცეცხლისებრ თვალთა ანთებთ,
შემდეგ ცად შეაფრიალეს სიცილით ყელსახვევები —
უკან დაატოვეს მოხუცი და ქუჩის შესახვევები.
... მოხუცა ადრიან შეხვედრა ენიშნა ცუგრუმელების
და საარჩევნო უბნისკენ გზას გაჰყვია სვენებ-სვენებით.
... ჰა, კარი-გაბრწყინებული დროშების ფრიალ-ფრიალით!
ჰა, ეზოც... მაგრამ ვისია სიმღერის ტკბილი წკრიალი?!
დოლი აფეთქდა... ქალ-ვაჟი წრეში შეცურდა ლამაზად,
შესძახეს:— მოსვლა ზეიმზე ჩვენ ლაგასწართ პაპასა!...
იდგა, გასცქერდა განთიადს მოხუცი — განცვიფრებული.
ათრობდა ალაყაყება ვარდ-ყვავილების კრებულის,
შემდეგ მოვარდა ხალხის ზღვა და სიხარული უღვევი, —
გაბრწყინებული თვალები, ამღერებული გულები...
ზეცას სწედებოდა სიმღერა, — მიჰქროდა მთიდან-ველამდის —
გულებს ეწერათ სიცოცხლე და ერთგულება ბელადის.

ლ. მურმანიძე

უკანა „პიონერის“ მკითხველებს

ჩემო ძვირფასო ნორჩო მეგობრებო!
 გულითად სალამს ვითვლით და გისურვებთ ყოველივე სიკეთეს. თქვენ შემოქმედებით ცხოვრებას იწყებთ ბენდიერ წლებში, როცა ჩვენმა დიადმა სამშობლომ ვერაგი და ბოროტი მტერი შემუსრა და თავისუფლებისა და დამოუკიდებელი არსებობის უფლება დაიმკვიდრა, როცა კვლავ გაჩაღდა მშვიდობიანი შრომა, რაც ჩვენს სახელმწიფოს ბრწყინვალე პერსპექტივებს უსახავს. თქვენ ღირსნი უნდა იქნეთ ამ დიადი ეპოქისა.

თქვენი უპირველესი საქმეა კარგად სწავლა. კარგი ცოდნა მთელი თქვენი მომავალი ცხოვრების საფუძველია. თქვენი დედაენის — ქართული ენის ცოდნა, დიდი რუსი ხალხის ენის, მათემატიკის, ისტორიისა და გეოგრაფიის ცოდნა ახლა განსაკუთრებით საჭირო და აუცილებელია.

მეგობრებო, ბევრი თქვენგანი, ალბათ, ოცნებობს გახდეს მომავალში მფრინავი, ტანკისტი, არტილერისტი, ოცნებობს თავისი ძალ-ღონე მოახმაროს მრეწველობას ან სოფლის მეურნეობას, ხელოვნებას ან ლიტერატურას. ამ ოცნების განხორციელება არც ისე ძნელი იქნება, თუ ახლავე, ბავშვობაშივე, შეუდგებით გულმოდგინე სწავლას, განუწყვეტლივ შეიძინებ ცოდნას, გამოიმუშავებთ დისციპლინიანობას შრომაში და მუშაობის უნარს.

ამ მხრივ თვითუფლ თქვენგანს ფართო შესაძლებლობა აქვს. მსოფლიოში არ მოიპოვება მეორე ქვეყანა, სადაც ადამიანს განვითარების ისეთი ხელსაყრელი პირობები ჰქონდეს, როგორც ჩვენს ქვეყანაში გვაქვს.

კიდევ ერთი ჩემი სურვილი: სკოლასა და ოჯახში, ქუჩაში და თამაშის დროს თქვენი

ქცევა უნდა შეეფერებოდეს საბჭოთა პიონერის წოდებას, ყველგან და ყოველთვის უნდა იყოთ კულტუროსანი და ზრდილო ბიანი.

პიონერი უკმეხად არ უნდა ლაპარაკობდეს. კარგი, წესიერი პიონერი ტრამეის ვაგონში ადგილს დაუთმობს მოხუცს, დაეხმარება მოხუც ქალს ქუჩის ერთი ნაპირიდან მეორეზე გადასვლაში.

უეჭველია, წაკითხული გექნებათ ჰაიდარის შესანიშნავი მოთხრობა „თემური და მი-

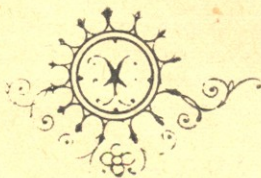
გვარდიის გენერალ-პოლკოვნიკი პ. ჩანჩიბაძე თავისი შვილით.

სი რაზმი“. უნდა ესწრაფვოდეთ იყოთ ისეთნი, როგორც იყვნენ თემურელნი.

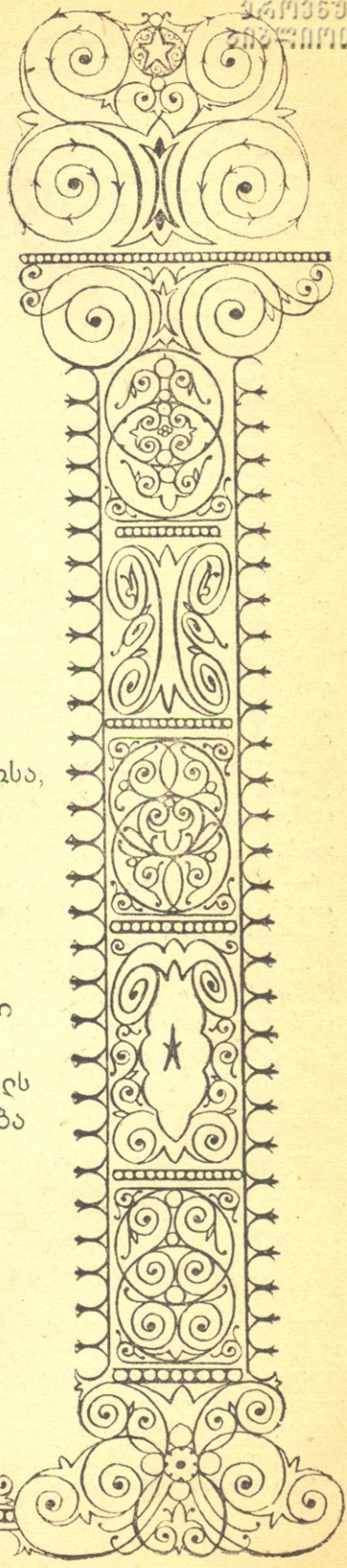
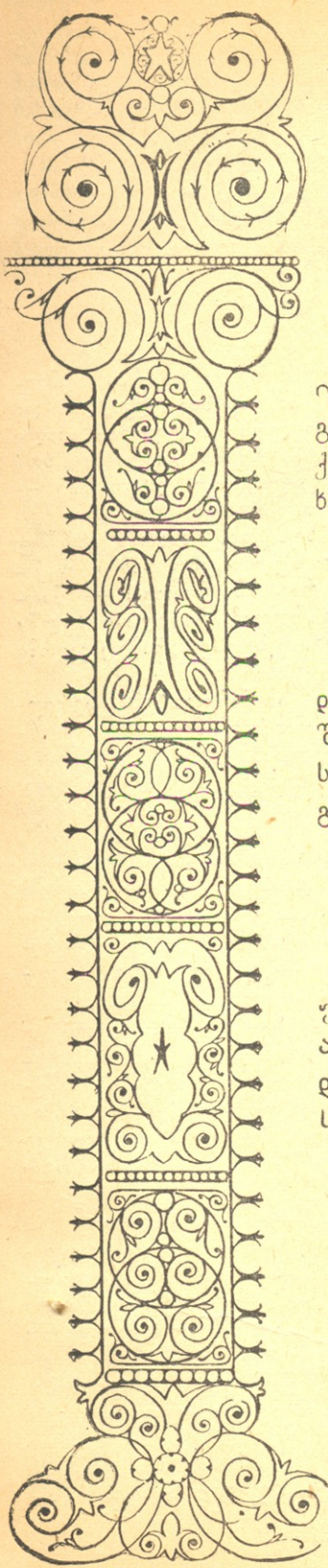
ამ მხრივაც გისურვებთ, ჩემო მეგობრებო, ყოველ წარმატებას.

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი, საბჭოთა კავშირის გმირი გვარდიის გენერალ-პოლკოვნიკი

პოლკოვნიკი გიორგი-ქა ჩანჩიბაძე

ს ა ნ ჭ ი თ ა ს ა ქ ა რ თ უ ლ ს ჰ ი მ ნ ი

იღიღე მარად, ჩვენო სამშობლოვ,
გმირთა კერა ხარ გაუქრობელი;
ქვეყანას მიეც დიდი სტადინი,
ხალხთა მონობის დამამხობელი.

შენი ოცნება ასრულდა,
რისთვისაც სისხლი ღვარეო;
აყვავდი, ტურთა ქვეყანავ,
იღხინე, ქართველთ მხარეო!

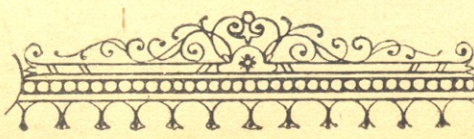
იღი ოქტომბრის შუქით ღენინმა
შენ გაგინათა მთები ჭალარა;
სტადინის სიბრძნემ ძღვევით შეგმოსა,
გადაგაქცია მზიურ ბალხარად.

მოდმე ერების ოჯახში
დამკვიდრდი, გაიხარეო,
აყვავდი, ტურთა ქვეყანავ,
იღხინე, ქართველთ მხარეო!

უხსოვარ დროდან ბრწყინავდა შენი
აზრი, ხმალი და გამბედაობა;
ღღეს შენს დიდებას, ნათელ მომავალს
სჭედს სტადინური წითლობის თაობა

საბჭოთა დროშა დაგნათის,
მზესავით მოედვარეო;
აყვავდი, ტურთა ქვეყანავ,
იღხინე, ქართველთ მხარეო!

ალექსანდრა აბაშელი
გრიგოლ აბაშიძე

1 სულ შვიდნი იყვნენ, შვიდნივე კომკავშირელი. ყმაწვილებს საღამო უამზე ტყის ქვემოთ მწვანით აბიბინებულ ბორცვზე ბებერი იფნის ხე დაეგორებინათ, მხიარული ჭიაკოკონა დაენთოთ, ნახევარწრედ შემოსხლომოდნენ და მთელი დღის შრომით და სიარულით დაღლილნი დინჯად ბაასობდნენ.

წინ გამოწეულ ნაკვერჩხლებზე ორი ლოდი დაედოთ და ზედ თანგირა ქვაბით მარილწყალი შეედგათ ასადღებლად.

ექსკურსიის შემდეგ ყმაწვილებს ლიახვის მცირე ტოტზე ებანავნათ და ვახშმისათვის წითელ წინწყლებიანი კალმახი საკმაოდ დაეჭირათ.

— ბიჭებო, ერთი შეხედეთ სად ვიყავით! აუჰ! რა სიმაღლეა, რუსუდანის ციხე-დარბაზი ოდნავლა მოსჩანს.—სთქვა ერთმა მათგანმა და პირი მთისაკენ შეიბრუნა.

— რას ამბობთ, ამხანაგებო! დიდი ვაჟკაცობა ჩავიდინეთ, იმ პიტალო კლდეზე პირდაპირ რომ ავცოცდით.

— ეჰ, ძაო, ეს მუხლები კი ჩემი აღარ არისდა!.. სიტყვა ჩაუტოო მესამემ და დაკარგული ფეხები ღიმილით წინ წამოსწია.

— აბა, დახედეთ, თითქოს საგანგებოდ უბეეიათო—ისე მაქვს კუნთები დაღურჯებული. ვინ იცის საექსკურსიოდ როდისღა გამოვდგები!

— ეგ არაფერი, გამოეხმასურა მეოთხე, —სამაგიეროდ ეს ძვირფასი განძი რომ ჩამოვიტანეთ, განა ეს ჩვენ დაღლად არა ღირს! აბა დახედეთ ამ ჩუქურთმიან ქვებს, ამ ჭიჭილაქს, ვინ იცის რომელი საუკუნის დანაშენია?!

— მართლა, ბიჭებო, ნეტა მუხეუშში რას გვეტყვიან ამ მასალაზე? ვინ იცის მართლა, რომელ ეპოქას გააცოცხლებს ეს ნივთები—სთქვა მეხუთემ და ერთ ადგილზე დაგროვებულ ჩუქურთმას მოუსვენრად გადახედა, რომელთაც იმ წამს ცეცხლის შუქი უფრო ლამაზ იერს ანიჭებდა.

— ე, ბიჭებო, მართლაც და რა ბედნიერება იქნება, თუ ამ ჩვენმა ღვაწლმა და ნაშრომმა საქართველოს ისტორიას ახალი ფურცლები შემატა. ჩვენი გვარებიც ხომ აღინიშნება არქეოლოგიურ დავთარში — ღიმილით დაურთო მეხუთემ.

— ილო, შენ ხუმრობ, მაგრამ გარწმუნებ ეს ჭიჭილაკი სულ უცხო სახით იცქირება. უყურეთ რა მშვენიერი! — წარმოსთქვა დინჯად შოთამ, ჭიჭილაკი ხელში აიღო და ცეცხლის შუქზე რამდენჯერმე შეატრიალა.

— აი, შეხედეთ, ამ ნაჭკვრეტებს, სერიოზული კილოთი განაგრძო შოთამ, ეს ჭურჭელი ალბათ ძვირფასი ქვებით იყო მოჭედული. შეხედეთ მეთქი ამ ნაჭკვრეტებს! ყურძნის მტევნის ფორმით დალაგებული პაწია ფოსოები ნამდვილად ძვირფას თვლებს ნაალაგებია. შოთამ ჭიჭილაკი ამხანაგებს ახლო მოუტანა და აღფრთოვანებით განაგრძო: — ვინ იცის, რომელი მშვენიერი ასული ინახავდა შიგ ნელსაცხებელს, ვინ იცის, რამდენი ლამაზი გრძობით ფეთქდა მისი გული...

— ოჰო, ბიჭებო, ჩვენი შოთა ახლა კი პოეტურმა ფანტაზიამ ვაიტაცა, და „ვინ იცის“ სად გადაგვადრინოს. სიტყვა გააწყვეტინა ილომ, აორთქლებულ ქვაბთან მივიდა და გამოწეული, წყაროზე გარეცხილი კალმახები მოსახარშავად ქვაბში ჩაასრიალა.

— შენ დამცინი, ილო. მაგრამ, იცოდე, აი ამისთანა ნაშთების შემწეობით აამეტყველებენ ხოლმე არქეოლოგები და ისტორიკოსები ათასი და ორი ათასი წლის წინათ ჩამქრალ სიცოცხლეს, სწორედ აი ამგვარ აღმოჩენით და კვლევადიებით იწერება დიდტომიანი ისტორია წარსული ცხოვრებისა, რომლის წაკითხვა შენც და ჩვენც ასე გვიტაცებს.

— არა, ბიჭო, მე გულწრფელად გითხარ, —თავი იმართლა ილომ, შენ მართლა ასე-

თი პოეტური გამოთქმა გაქვს, თანაც ყველაზე ნაკითხი შენა ხარ და ძალაუფლებურად აღმამანის ყურადღებას იპყრობ. მე საწყენი არა მითქვამს რა, ოღონდ ამ ცეცხლისპირას ჩვენ დასვენებას შენი რისამე თხრობა მეტად ხელს შეუწყობს და ჩვენ ექსკურსიას დაავირობებებს.

— მართალია, ამაში კი ილო მართალია! გვიამბე რამე, შენი ჭირიმი, — ერთხმად დაუჭირეს ილოს მხარი ამხანაგებმა, შოთას ხელი წაავლეს, შუაში ჩაისვეს და სული განაბეს.

უკვე შეღამდა. სიბნელე მუქ ხავერდად ჩამოეფინა ქვეყანას. შოთა კი თავის ამხანაგებით ისევ იქ იჯდა და ჭრიჭინების განუწყვეტელ მოძახილზე უყვებოდა საინტერესო ამბებს არმაზ ქალაქზე, პიტიახშებზე,

უძველეს ქართულ კულტურაზე, ქართველების კერბთაყვანისმცემლობასა და საერთოდ მცხეთის გათხრების შედეგზე. მათ პირდაპირ მიწელებული ცეცხლი ზოგჯერ თითქოს ფართოდ თვალს ახელდა, სულგანაბულ მსმენელთა სახეებს წუთით შეაბათებდა და ისევ ქრებოდა.

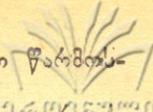
— ნამდვილად აღარ მახსოვს — განაკობდა გატაცებით შოთა, — მარშან რომელიც ჟურნალში შესანიშნავი მოთხრობა წავიკითხე ერთ არქეოლოგზე და ისე მომეწონა, მგონი არასოდეს არ დამავიწყდება. თურმე ვიღაც არქეოლოგს გათხრების დროს ახალგაზრდა ქალის კბილი უპოვნია, უბეში ჩაუდვია და გათხრების შემდეგ სახლში რომ დაბრუნებულა იმ ღამეს უცნაური სიზმარი უნახავს ვიღაც ახოვანი, მუახნის ლამაზი ვაჟკაცი საომარ ტანსაცმელში, ჩაფხუტით და მუზარადით თავს წასდგომია და უთქვამს: ჩემი ასულის, მშვენიერ მზექალას კბილი არმაზქალაქის სამარიდან რომ

წამოიღე, კარგა შეინახე, თორემ ვერც მე და ვერც შენ მოსვენებას ვერ ვნახავთო. ორი ათასი წელი გავიდა და საყვედურული ასულის ნეშტიდან მხოლოდ ეს კბილი დარჩა... ჩემი ასული არმაზის ტაძრის მხეველი იყო და დილაადრიან, როცა სხვა ქალწულებთან ერთად ტაძრის ბანზე არმაზის აღდიდებლად გამოვიდოდა, მისი ნაზი, მომავადობელი ხმა ისე ეღერდა, რომ მტრისაც მუხლს ადრეკინებდა, ხალხს ბოროტ განზრახვას კეთილ გრძობად უქცევდა ხოლმე. ომი მას ისე სძულდა, რომ შემოქმედს სულ იმას შესთხოვდა, რომ მისი ქვეყანა ისე გაძლიერებულიყო, რომ დანარჩენ ქვეყნებისათვის სიმშვიდის და სანეტარო ცხოვრების მაგალითად გადაქცეულიყო.

შენ, მეცნიერი, იმისთვის შრომობ, რომ შენი ოცნებაც ისეთივეა, როგორც ჩემი ასულისა. შენი გული იმიტომ სძვრს და გონება იმიტომ მუშაობს, რომ შენი ქვეყნის აყვავებას ხელი შეუწყო მეცნიერული კვლევებით. ყური დამიგდე, მე მიიღა ახალ და უფრო მდიდარ სამარხს მიგასწავლო. არმაზის ხევის წყალგაღმა ორი ბუჩქი რომ ერთმანეთს ჩაპკვრიან, აი იქ შენ რომ იმდღეს თვალი შეავლე და გაბრუნდი... იქ, მო, იქ... და თურმე არქეოლოგს უმალ გაუღვიძა და სიხარულით წამოიძახა: იქ—ნაპვეილად იქ... და მთელი ღამე ოთახში სიბრულსა და მოუსვენარს ფიქრში გაატარა. თორე დილას კარგად არ გათენებულაყო, რომ იგი უკვე საღვთოზე იყო, მცხეთაში ცისტერნების მატარებელს გაპყლოდა და მზის ამოსვლამდე ის უკვე მუშებს თავს ადგა და ვაფაციცებით თვითონაც თხრიდა. მართლაც იმ ადგილას მეტად მდიდარი და ძვირფასი საგანძურებით სავსე სამარხი აღმოაჩინესო. დაათვა შოთამ და ზეზე წამოიწია.

— ბიჭო და, ბანდალანთ მკითხავი ხომ არ იყო, სიზმარს რომ დაუჯერა, — კვიტიანად წამოიძახა დაუდევარმა ილომ.

— აი, აქაც ვერ მიხვდი ილო. გააწყვეტინა შოთამ, ძკითხავი კი არა, მისი დიდონის ფიქრი და მოსაზრება დასვენების დროს სიზმარში სურათად დაეხატა და...

— ჰო, ჰო, მართალია — სიტყვა ჩაუბრუნო კოტემ. მე რომ ედისონის ცხოვრება წავიკითხე, გამიკვირდა. იცით, ის თურმე ბევრჯერ დადლილ-დაქანცული მაგიდათან რომ მიჯდებოდა, პატარას თითქოს ჩასთვლემდა და სიზმარში იმ ამოცანას ამთავრებდა, რომელიც ცხადლივ ვერ გამოეყვანა.

— ჰო, იმიტომ, რომ ადამიანის გონება არც ძილის დროს ისვენებს, 'სულ მუშაობს და მუშაობს.

— ახ, რა ძლიერია ადამიანი თავისი გონებით, თუ იგი მეტად განვითარებულია.

— არა, გულით კეთილშობილი და პატიოსანი კი ნაკლებია?! ნაწყვეტ-ნაწყვეტად ურთავდნენ თავიანთ აზრებს ახალგაზრდები. ილომ კი ვედარ მოითმინა, ზეზე წამო-

იჭრა და გულწრფელი გრძნობით წარმოათქვა:

— ნეტავ მეც გონება ისე გამივითარდეს, ისეთი კაი ადამიანი გავხდე, რომ ჩემს ქვეყანას დიდი რამ შეეძინო და მერე რაც უნდა ის მომივიდეს...

— არა ბიჭო, დიდი რამ კი არა, ჩვენი ქვეყნის აყვავებისათვის ნეტავი ერთი აგური მაინც მიმეტანოს და მეტი არა მინდარა — გამოეხმაურა ყველაზე ბოლოს წყნარი ლეო.

— ჰო, ჰო, კარგი, ბიჭებო, მიმართა ანხანავებს. სანამ იმ აგურს მიიტანდეთ, მოდიოჯერ ეს ფრესკები სახლამდე მივზიდოთ, თორემ ახლა კი გვიან არის. ნუ დაგაკრწებთ ამალამ ადრე უნდა დაეძინოთ, რომ ჩვენი გეგმის მიხედვით, ხვალ მინდორში კოლმეურნეებს მუშაობაში დაეხმაროთ. ყმაწვილებმა ჩანთებში ქვები ჩაალაგეს და მზიარული გუნებით სოფლისაკენ თავქვე დაეშვენ.

ხუთა ბერულება

კაზაკა ქაითველს

სადაც შენი აკვანია
და გიმღერეს ხანა ტკბილად,
სადაც თვალზე შუქი გეცა,
გაგითენდა თეთრი დილა;

სადაც მამის კერა ბოლავს
და ბებიის ზღაპარს ისმენ,
სადაც ფუძე ედგა პაპას —
გულბრძენსა და დარბაისელს;

სადაც ჩონგურს გააქვს ჟღერა
და ლულუნებს იავნანა,
სადაც ასჯერ ილოცება
გამრჯე კაცის მკლავისძალა;

სადაც მზეობს რუსთაველი,
ოქროდ ფასობს სიტყვა ტკბილი,
სადაც ქვეყნის განთიადად
ამობრწყინდა ჯულაშვილი;

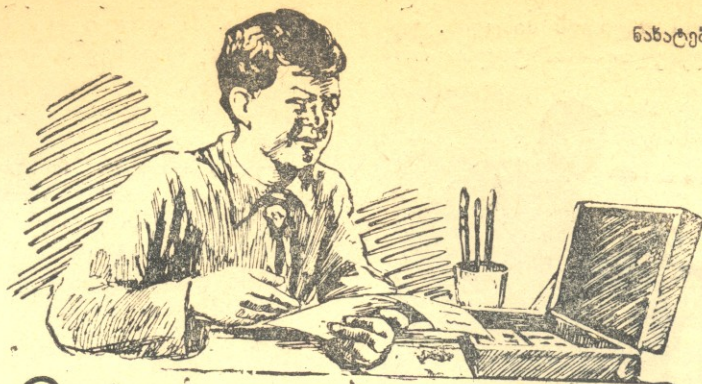
სადაც ხალხი ქებით ჰმოსავს
გვირ ბერიას ვაჟკაცობას,
სადაც ქალი თვალმაყვალ
აწყრიალეებს სიმთა წყობას;

სადაც მყინვარს მეცხრე ცამდე
გაუშლია ლაღად ფრთებო,
სადაც დგანან თვალმრისხანედ
კავკასიის კლდეკარები.

იქ დიადი ქვეყანაა!
ჩვენი გულის საფიცარი,
ია-ვარდით დახატული
საოცნებო მთა და ბარი.

იგი შენი სამშობლოა!
და გინატრი ამას მართო:
საქართველოს პრწყინვალეობას
ერთი სხივიც მიუმატო!

ქრთხელ ჰოსპიტალში

უკანასკნელი გაკვეთილის დამთავრებისას ზარი რომ დაირეკა ახალგაზრდა მასწავლებელმა სთქვა:

— ყმაწვილებო, დღეს ჰოსპიტალში უნდა წავიდეთ და სადღესასწაულო კედლის გაზებით გამოვუშვათ. ზოგი წერილებს დასწერს, ზოგიც შესაფერ სურათებს დახატავს, მხოლოდ არ იხმაუროთ!

მასწავლებელმა რამდენიმე მოსწავლე შეარჩია.

— მე რად დამტოვეთ, ბატონო თენგიზ! აკი შემიპირდით მაშინ უთუოდ წავიყვანო? ქერა, ხუჭუჭთმიანი ბიჭუნა უკმაყოფილო დაჯდა და თავი ჩაღუნა.

— ა, გოლუბ! — მასწავლებელმა გაუცინა, — დამავეიწყდა ჩემო ბიჭიკო, შენ როგორ დაგტოვებ, ჩვენი სკოლის საამაყო მხატვარს...

მასწავლებელი ნიკიტას მერხთან მივიდა, სათვალე მოიხსნა, ყმაწვილს ხელი მოხვია და ჰკითხა:

— ნიკიტა! დედის წერილი მიიღე?

ყმაწვილმა თანხმობის ნიშნად მორცხვად თავი დაიქნია.

— მამა რას იწერება, ხომ კარგად ვარო?

— დიდი ხანია არაფერი ვიცით, მასწავლებელი!

ბავშვმა კვლავ თავი ჩაღუნა და ამოიოხრა.

— არაფერია, ჩემო ბიჭიკო, ალბათ გზაში შეაგვიანდა წერილს!

ასედაც ხდება, არაფერია!

იმედიანად და დამაჯერებლად ლაპარაკობდა მასწავლებელი. ნიკიტა დაჯდა.

სულ რამდენიმე თვე იქნება, რაც ნიკიტა გოლუბი მოვიდა ამ სკოლაში. ყველას შეუყვარდა იგი. მათი ქალაქი ფრონტისპირა

ზოლში იყო. საშიშროება ახლოვდებოდა; განუწყვეტილად გრუხუნებდნენ ზარბაზნები, მაშინ დედამ აქ ჩამოიყვანა ბავშვები. ნიკიტა სკოლაში მისცა, ხოლო მისი პატარა დაიკო ჯერ არ სწავლობდა.

ყმაწვილი მალე დაუშვებობდა ახალ ამხანაგებს. ერთხელ ხატვის გაკვეთილზე მასწავლებელმა კლასს თავისუფალი თემა მისცა, ვის რა გასურთ დახატეთო. ერთმა ტანკები დახატა, მეორემ მფრინავების საპაელო ბრძოლა. სხვებმა კიდეც, რაც მათ სურდათ. როცა ბავშვებმა ხატვა დაამთავრეს, მასწავლებელმა გასინჯა ყველას ნაშრომი. ზოგი მოიწონა, ზოგს შეუტყუორა ნახატი. ჯერი ნიკიტაზე მიდგა. მასწავლებელმა აიღო ბავშვის ნახატი, დაათვალიერა, მოიწონა და კმაყოფილების ნიშნად გაუცინა. გოლუბს თავისი ამხანაგი რეზო დაეხატა. ნაშღვილად ის იყო: შავგვრემანი, ჯშოხი, ცოცხალი სახისა, მოუსვენარი თვალებით.

— კარგია, ხატვა გცოდნია! — სთქვა მასწავლებელმა. რეზოსაც მოეწონა მეგობრის ნახატი. ხოლო იმ დღიდან ნიკიტას შედმეტ სახელად „მხატვარი ნიკიტა“ შეარქვეს. სიყვარულით ეხუტებოდნენ და ნიკიტას არ სწყინდა. შემდეგ იმათ მხარეში სიმშვიდე ჩამოვარდა. ჩვენებმა მტერი შორს გარეკეს, დედამ გადასწყვიტა კვლავ მშობლიურ ქალაქში დაბრუნება. ნიკიტას შეენანა მეგობრებთან დაშორება. შეეხვეწა დედას აქ დაეტოვებინა ის სასწავლო წლის დამთავრებამდე. დედაც ასე მოიქცა; ნიკიტა კეთილ დიასახლისს ჩააბარა. საჭირო ფული დაუტოვა ხოლო თვითონ თავისი პატარა გოგონათი გაემგზავრა. დედა ხშირად სწერდა წერილებს თავის ბიჭიკოს. ნიკიტას

სულ ხუთიანები ჰყავდა, ზრდილი ყმაწვილი იყო, ყველასათვის მაგალითის მიმცემი. ახლაც, მასწავლებელს ჰოსპიტალში რომ

— დიას, მამაჩემის ხელნაწერია! დასძინა ბავშვმა.
— გოლუბი ჩვენს ჰოსპიტალში წვეს! ჩაერიო
ჩაერია ლაპარაკში ახალგაზრდასა და მასწავლებელს
შემდეგ ჰალარამოსილ თეთრხალათიან კაცს მიუბრუნდა.

— აი, მას ჩვენი მთავარი ექიმი მკურნალობს. დღეს მთხოვა სწორედ გოლუბმა სახლში გასაგზავნი წერილი დამეწერა მისთვის, მაგრამ მან, როგორც მასსთეს, რომელიღაც ქალაქი დამისახელა უკრაინაში, იქაური ვარო... თბილისი არ უხსენებია!

პალატაში ფრთხილად შევიდნენ. ექიმმა დაბალი ხმით სთქვა: დაჭრილს სძინავსო. წაძლებს მძაფრი სუნი ტრიალებდა. მაგიდაზე ჩინური ვანით ყვავილები იდგა. იქვე გაშლილი იყო წივნი მოჭრული ყდით. მკითხველს წითელი ფანქრით გაესვა ხაზი იმ ადგილას, სადაც ეწერა:

„კაცი ჯაბანი რითა სჯობს დიაცსა, ქსლისა მბეჭველსა? სჯობს სახელისა მოხვეჭა ყოვლისა მოსახვეჭელსა“.

ექიმი მიუჯდა საწოლს. დაჭრილს ხელი ფრთხილად შეახო და დაბალი ხმით უთხრა: — ამხანაგო პეტრე ტარასის-ძევ, ხომ კარგად გრძნობთ თავს!

დაჭრილმა თვალი გაახილა.
— გმადლობთ, კეთილო ექიმო.
მამის ხმის გაგონებაზე ნიკიტამ ვერ მოითმინა. ექიმს, რომელიც ეფარებოდა, შემოუარა, საწოლს მივარდა, დიხარა და გახარებულმა შეჰყვირა:—მამა, მამიკო!..
— ეს რა ამბავია, ჩემო ვაჟკაცო, აქ როგორ გაჩნდი!

უნდა წაეყვანა მოწაფეები, მას არ სურდა ჩამორჩენოდა ამხანაგებს.
მასწავლებლის თანხმობამ ძლიერ გაახარა ნიკიტა.

ნასადილევს მასწავლებელთან ერთად ყველანი დანიშნულ საათზე მივიდნენ ჰოსპიტალში. კაკო, რეზო და ნიკიტა გაზეთს ხატავდნენ. სხვები წერილების დასაწერად წავიდნენ. სიტყუაძუნწი არჩილი რომელიღაც მეზობელს ჰადარაკს ეთამაშებოდა. გოგონები ჰკვიდნენ და ყვავილებით რთავდნენ ოთახებს. მასწავლებელი ყავარჯენს დაყრდნობილ მეზობელთან ერთად წერილებს ალაგებდა გაზეთში.

— რეზო, გეთაყვა, ეს პირველ რიგში უნდა დაიწეროს! უთხრა მასწავლებელმა ბიჭიკოს და წერილი გაუწოდა.

— კარგი, მასწავლებელო! ყმაწვილმა დახედა წერილს და მერე ამხანაგს მოახედა.

— ნიკიტა! ბიჭო, ამ წერილს შენი გვარი აქვს!

ბავშვმა ხატვას თავი დაანება.

— მომეცი!
„განკურნების შემდეგ კვლავ დავბრუნდები ჩემს ნაწილში“... ამოიკითხა მან. შემდეგ წერილი ბოლომდე ჩაათვალიერა და გახარებულმა შესძახა:

— რეზო, ეს ხომ მამაჩემის ნაწერია, წაიკითხე, მისივე ხელმოწერაც.

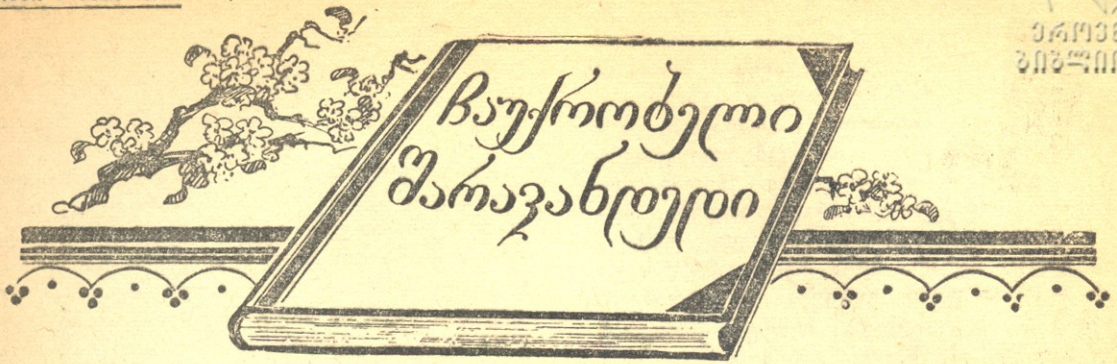
— რაო, რა მოხდა! — იკითხა მასწავლებელმა.

— ეს წერილი ნიკიტას მამას დაუწერია, მასწავლებელო! განმარტა რეზომ.

შვილის მოულოდნელი ნახვით აღტაცებული გოლუბი ლოგინზე წამოიწია, ნიკიტა გულში ჩაიკრა და დიდხანს ჰკოცნიდა. მერე მორიდებით, თითქო მეზობელს სცხვენია გადაჭარბებული მგრძნობიარობისო, ექიმს მიუბრუნდა და უთხრა:

— ძვირფასო ექიმო, ეს ჩემი ბიჭიკოა, ჩემი ჰკვიანი ნიკიტა.

ეს ამბავი ამ თექვსმეტიოდე წლის წინათ მოხდა. თბილისში ადრე დაწყებული თბილი გაზაფხული ილეოდა. საღამოობით, როცა სახლებსა და ქუჩებში ელნათურები ციმციმებდნენ, ქალაქში ახალი სიცოცხლე იწყებოდა. უფროსები ბაღებს აშურებდნენ, ლექციებს და მოხსენებებს ისმენდნენ და კონცერტებზე ტკბილი სიმღერების მოსმენით აღტაცებაში მოდიოდნენ.

მთაწმინდაზე, რომელიც ჩვენი ქალაქის თითქმის ყოველი კუთხიდან ჩანს, სინათლეს აანთებდნენ და ნათურები ცაში მოკაშკაშე, ვარსკვლავებს ემსგავსებოდნენ.

ვის არ იზიდავს მთაწმინდა! სახელიც ლამაზია, ადგილიც ლამაზი! თითქოს ყველას ეძახის: მოდი, მოდი! ძვირფასო, თაყვანი ეციო ჩემს გულში მოსვენებით მძინარე მგოსნებს, რომლებმაც გრძნობით უმღერეს ცა-ფირუზს, ხმელეთ-ზურმუხტსა-ყვარელ სამშობლოს.

ეძახოდა, განუწყვეტლივ ეძახოდა მთაწმინდა ნოდარსაც, რომელსაც საღამოხანს, შაბათ დღეს, ორმაბათის გაკვეთილების მომზადება დაემთავრებინა, მაგისტთან დამჯდარიყო და განათებულ ოთახში მწერლების სურათებს ათვალიერებდა. მის ყურადღებას ხან შოთას ბატის ფრთის კალამი იპყრობდა, ხან ილიას სპეტაკი ფართო შუბლი, ხან აკაკის ჭკვიანი, ღიმილით სავსე გამოხედევა, ხან ვაჟის ვაჟკაცური შესახედაობა.

ამ უკვდავი მგოსნების თხზულებათა შესახებ ფიქრსა და ოცნებაში იყო ნოდარი, როცა კუთხეში წყნარად მიმჯდარმა მისმა უმცროსმა ძმამ მოულოდნელად წამოიძახა:

— მამე მოვიდა!

სიძარტლე იყო. ოთახში მამა შემოვიდა და მაგიდაზე ახალი გაზეთები დააწყო. მაშინვე მეორე ოთახს მიამურა, ტანსაცმელი გამოიცვალა, ხელები დაიბანა და ბავშვებთან დაბრუნდა.

მაგიდის ერთ მხარეს დედას უკვე გაეწ-

ყო საჭმელი და ნოდარს ეუბნებოდა სურათები აალაგეო.

მამა უხმოდ შეუდგა ჭამას, ერთი სიტყვაც არავისთვის უთქვამს. არ დალაპარაკებია არც უმცროს ვაჟს, რომელიც დაფიხებით ეკითხებოდა:

— ხვალ კვირაა...

არადანი — მე,

არჩევანი — მე,

დედაც — მე,

მამაც — მე;

ნოდარი სახლში იყოს, ჩვენ სად წავიდეთ?

ჩვეულებრივ, ასეთ ცელქობაზე მამა ყოველთვის გაეხუმრებოდა ხოლმე შვილს, ახლა კი ჭალარა თმაზე ხელი გადაისვა და მოულოდნელად ნოდარს მიმართა:

— დარწმუნებით შეიძლება ითქვას, რომ თქვენგან არაფერი გამოვა, თქვენგან საზოგადოება ვერაფერს მიიღებს, შეიძლება შედმეტიც კი იყოთ და ცხოვრებამ გაგრიყო...

ნოდარი გაშრა, არავითარ დანაშაულს არ გრძნობდა, თან გატყვირდა რატომ ელაპარაკებოდა მამა „თქვენობით“, ეტყობოდა ეს ძლიერი აღელვების შედეგი იყო.

— მე არაფერი ცუდი არ ჩამიდენია...

— მე ცუდი არ ჩამიდენია... შენ არ ჩაგიდენია, მაგრამ შენმა ამხანაგებმა ჩაიღინეს; ერთმა, ორმა, სამმა, ოთხმა, ხუთმა...

გაფითრებული დედა საუბარში ჩაერია:

— თქვი ვინ რა ჩაიღინა ასეთი?

— არც გვარი ვიცი, არც სახელი, არც პირადად ვიცნობ, მაგრამ ეს სულ ერთია, ნოდარის ტოლები იქნებოდნენ და ძოსწავლეები იყვნენ, გამოდის რომ ჩვენი ვაჟის ამხანაგები ყოფილან... ეგ არაფერი, რომ ნოდარი მათ ვერ იცნობს, სულ ერთია, ერთნაირად იზრდებიან, ერთ წრეში ტრიალებენ.

— მაინც რა დააშავეს?

— ის დღეა, რომ ზრდილობა არა აქვთ, თავზიანობა არა აქვთ, უფროსი არ იციან და უმცროსი, პატარებს ჩაგრავენ და სუსტებს აბუჩად იგდებენ, ამის მოთმენა შეუძლებელია. მე მეზიზღება უზრდელი, მეტიჩარა და თავხედი ადამიანი... შინ ვბრუნდებოდი, კიოსკთან შევჩერდი და ერთი ქიქა წყალი დავასხმევი. ვხედავ, მოდიან ნოდარის ტოლა ახალგაზრდები, ქუჩაში ერთმანეთს ეჭიდავებიან და უსტვენიან. ვიღაც პატარა ბიჭს ქული მოსტაცეს, როგორღობით ფეხი გაჰკრეს და ტრამვაის ლიანდაგზე გადაუგდეს. შემდეგ კიოსკთან დადგნენ და აურზაური ასტეხეს.

— მერე ნოდარი რა შუაშია? — შეეკითხა დედა.

— ნოდარიც შუაშია, შენც შუაში ხარ და მეც, ყველანი შუაში ვართ. მოსწავლეები, როცა ცუდად და უზრდელად იქცევიან, ნუ აბატიებთ, დატუქეთ, დასაჯეთ, გააგებინეთ, რომ ცუდად იქცევიან... როდესაც ყველა მიიღებს ასეთ ზომებს სკოლაში, ოჯახში, ქუჩაშიც და ამხანაგების წრეშიც, როგორ ფიქრობ არ გამოსწორდებიან? უღავოდ, გამოსწორდებიან, სხვა გასაქანი არ ექნებათ.

— მე უზრდელად არავის მოვექცევივარ; — წარმოსთქვა ბავშვმა.

— მჯერა, მაგრამ შენ გესმოდა ზოგიერთი შენი ამხანაგის ქუჩური საუბარი, შეგიძინევია მათი თავხედობა და უზრდელობა, მაგრამ თითქმის არასდროს არ დაგიტუქსავს ამხანაგი, პირიქით, ხშირად თქვენი სიცილით აქეზებთ კიდევაც მათ ცუდი საქციელის ჩასადენად... აბა, მართალი სთქვი: სწორს ვანბობ თუ არა?

— დიახ, სწორია, ასეთი შემთხვევები იყო...

— ჰოდა, აი რას გეტყვი, ჩემო კარგო, პატარა აღარა ხარ, ერთ წელიწადში სასწავლებელს დაამთავრებ, კარგად დაიმახსოვრე ჩემი სიტყვა: შენ გეცოდინება ნიუტონის ბინომი, ქიმიური რეაქციები, მანძილი დელამიწიდახ მთვარემდე, სხვადასხვა თეორემის დამტკიცება, კიდევ ბევრი სხვარამ, მაგრამ სრულფასოვანი ადამიანი მაინც არ იქნები, თუ არ გექნება ზრდილობა, თავზიანობა, პატიოსნება და გულუკეთილობა. საუბარი ამით დამთავრდა. საკმაოდ დრო გასულიყო და ყველანი დაწვნენ. ძილის წინ პატარა ბიჭუნამ კვლავ მიმართა მამას:

- არადანი — მე,
- არჩევანი — მე,
- დედაც — მე,
- მამაც — მე,

ნოდარი სახლში იყო, ჩვენ ნადეჟდასთან დეთ ხვალ?

— გათენდეს და შემდეგ გეტყვიო— უბასუხა მამამ და ბავშვს ალერსით თავზე ხელი გადაუსვა.

კვირა დილა გათენდა. წყნარი და თბილი დღე იყო, სწორედ ისეთი, როგორც ხშირად იცის ხოლმე ჩვენს საყვარელ ქალაქში. ნოდარი ადგა, გაკვეთილები გაიმეორა, წიგნები მიიღავა და ნაშუადღევს გარეთ გავიდა. ბავშვმა მალე შეუხვია ბაღში, სადაც თავისი კლასის რამდენიმე ამხანაგს შეხვდა და მათთან ერთად ტანწერწეტა ნაძვის ხის ქვეშ სკამზე ჩამოჯდა.

ამხანაგები მასხრობდნენ, ხანდახან უხემ გამოთქმებსაც წამოისროდნენ და გულიანად იცინოდნენ. ნოდარი ცივად ისმენდა მათ საუბარს. ერთი-ორჯერ გადასწვიტა საუბარში ჩარეულიყო და მათთვის რაღაც ეთქვა, მაგრამ რატომღაც თავი შეიკავა.

კაცმა რომ თქვას, ნოდარის არც ერთი ამხანაგი ჩამორჩენილი მოსწავლე არ ყოფილა, ყველა მონდომებით სწავლობდა და ზოგი მათგანი კარგ მოსწავლედაც ითვლებოდა. მაგრამ უხემობისა და სიტლანქისაგან თავისუფალნი არ ყოფილან. ხანდახან ისე ჩანდა, რომ ეს სიტლანქე მათ ვაჟაკობადაც კი მიიჩნდათ.

ამ დროს ბავშვების ყურადღება მიიპყრო მეტისმეტად სადად, უბრალოდ ჩაცმულმა მოხუცმა კაცმა. ფართო თეთრი წვერ-უღვაში ჰქონდა, სათვალეს ატარებდა, ჯოჯხზე დაბჯენილი ნელი ნაბიჯით მიდიოდა და კეთილი, უწყინარი თვალებით ბაღს ათვალიერებდა. ნოდარს ხშირად უნახავს იგი რუსთაველის პროსპექტზე, მაგრამ ვინ იყო არ იცოდა. ახალგაზრდებს გაუსწორდა და მოინდომა მათ სკამზე ჩამოჯდომა, მაგრამ ერთმა მათგანმა მოულოდნელად წამოიძახა:

— ჩვენ ძლივს ვეტყვით აქ, ხომ ხედავ, რომ ადგილი არაა?..

მოხუცს არაფერი უთქვამს, ბავშვებს დააცქერდა და წაასვლელად ნაბიჯი გადადგა. მაგრამ ფერდაჯარგული ნოდარი მაშინვე ფეხზე წამოხტა და მას მუდარით ათხოვა:

— დაბრძანდით, აი ადგილი თავისუფალია...

მოხუცი ცოტახნით შეჩერდა, მაგრამ ისევ წასვლა დააპირა. ნოდარს თვალები ცრემლით აევსო და თხოვნა გაუმეორა. იმდენი გულწრფელობა და მუდარა ჩანდა ბავშვის სიტყვებში, რომ მოხუცებული სკამზე ჩამოჯდა.

ნოდარის ამხანაგები ერთხანს ჩუმად და
გაოცებულნი იყვნენ, შემდეგ სწრაფად აღ-

გნენ და სხვაგან გადასხდნენ. ნოდარი მო-
ხუცის გვერდით დაჯდა. ყარგა ხანს დუმო-
ლი არ დარღვეულა. ბავშვის გონება აფო-
რიაქებული იყო და ფიქრობდა:

— მამა, პირდაპირ, გულთმისანი ყოფი-
ლა! როგორ ასრულდა წუხანდელი ნალაპა-
რაკევი...

რამდენიმე ხნის შემდეგ მოხუცმა მას გა-
მოჰკითხა სახელი, გვარი, სადაურობა. ბო-
ლოს წყნარად იკითხა:

— ალბათ, სწავლობ ჭაბუკო?..

— დიახ...

რუსთაველს სულმნათს, დიდ ილიას
ტკბილ აკაკის თუ იცნობ კარგად?

— მე წამიკითხავს „ვეფხისტყაოსანი“,
ილიას და აკაკის ბევრი თხზულება...

— ყოჩაღ! მხარებს ძლიერ შენი პასუხი,
თავაზიანო ყმაწვილო. შეგიძლია თუ არა
ხვალ სკოლაში წასვლის დროს ამ გზით გა-
ძოიარო? ბავშვმა უბასუხა, რომ ეს ადვი-
ლი საქმე იყო. გამოემშვიდობა და ამხანაგე-
ბისაკენ წავიდა. თან გულში ეწყინა, რომ
ვერ შეჰკადრა გაეგო თუ ვინ იყო მოხუცი.

მეგობრები ნოდარს დაცინვით შეხვდნენ
და ასეთი საყვედური შეაგებეს:

დიდი ბრძენი ბრძანდები... — უთხრა
ერთმა.

— სიბრძნის რა გითხრა და დიდი მეტი-
რობა კი გასწიე... — დაუმატა მეორემ.

აღელვებულმა ნოდარმა უბასუხა:

— თეგვიზ, ეს არც სიბრძნეა და არც მე-

ტიჩრობა, ეს იყო უბრალო თავაზიანობა
მოხუცი ადამიანის მიმართ, მე მგონია...
ვე უნდა მოქცეულიყავით თქვენ...
ბავშვებმა გასწიეს სახლებისაკენ. ნო-
დარმა უთხრა ამხანაგებს, რომ ხვალ დი-
ლით ის სკოლაში ამ ბაღზე გავლით აპი-
რებდა წასვლას და თხოვა მათ, მასთან ერ-
თად წასულიყვნენ.

მეორე დღეს ნოდარი და მისი ამხანაგე-
ბი სკოლისაკენ გაემშურნენ. ბაღის კარებ-
თან, რომელიც რუსთაველის პროსპექტს
ესაზღვრებოდა, ნოდარმა და მისმა მეგობ-
რებმა შეამჩნიეს ნაცნობი მოხუცი, რომე-
ლიც მთაწმინდას გასცქეროდა.

ნოდარი მიუხალოვდა მას და მიესალმა.
მოხუცმა ტკბილად გადაუხადა მადლობა და
ბავშვს ხელი ჩამოართვა, თან გადასცა წიგ-
ნი, რომელსაც გაზეთი ჰქონდა შემოხვეუ-
ლი და კედით იყო შეკრული.

— პირველ გაკვეთილზე თქვენს მასწავ-
ლებელს გადაეცით. იარეთ ჩქარა, არ დაგა-
გვიანდეთ.

გამომშვიდობა და წავიდა.

ბავშვები სწრაფი ნაბიჯით გაემართნენ
და გაოცებულნი იყვნენ. ზოგმა აზრი გა-
მოსთქვა გაეხსნათ იშვიათი ნივთი და გაე-
გოთ რას წარმოადგენდა ის. მაგრამ ნოდა-
რი არ დაეთანხმა.

აი, მივიდნენ სკოლაში. გადის წუთები...
დერეფანში ბჭობა იმართება:

— კი მაგრამ, რატომ არ გკითხეთ, რო-
მელ მასწავლებლისათვის გადაგვეცა.

— მართლაც, რა უხერხულობაა, არც სა-
ხელი ვიცით, არც გვარი გამოგზავნის, არც
ის, თუ ვის გადავცეთ სახელდობრ...

ნოდარმა წიგნს ხელი მოუჭირა, გრძნობს,
რომ მაგარი ყდა აქვს, დარწმუნებულია,
წიგნი არის, მაგრამ რას ნიშნავს ყველაფე-
რი ეს?

ზარი დაირეკა. ბავშვები კლასში დალაგ-
დნენ. მასწავლებელმა ყურნალის ამოკითხ
ხვა დაამთავრა თუ არა, ნოდარმა ხელი ას-
წია, მასწავლებელს გაზეთში გახვეული და
შეკრული წიგნი გადასცა და აღელვებით
საქმის ვითარებას მოუყვა.

ყველა სულგანაბული უსმენდა.

გაოცებული იყო მასწავლებელი, ხან ბავ-
შვებს უცქეროდა, ხან გაზეთში გახვეულ
წიგნს. ცოტახანს შეყოყმანდა, მაგრამ შემ-
დეგ სწრაფად კელი შემოხსნა, გაზეთი შე-
მოაცალა და ლამაზყდიანი წიგნი გაშალა.
პირველ გვერდს დააქერდა და დიდხანს
კითხულობდა. მასწავლებელს თანდათან
თვალები გაუხაიადა, სახე გაუბრწყინდა და

აღტაცებული ხან წიგნს უცქეროდნ, ხან ნოდარს, ხან დანარჩენ მოსწავლეებს. მერნებს შუა გაიარა, ნოდარს მიუახლოვდა და გრძნობით უთხრა:

— ყოჩაღ ბიჭუნა, ყოჩაღ! ბავშვებო, იცით რა საჩუქარია, რა ძვირფასი საჩუქარია, რა დაუფიქსარი რამ არის... აბა, ყური მიგდეთ...

გაბრუნდა და წიგნი მალლა ასწია.

— ამ წიგნში ორი მშვენიერი ნაწარმოებია ერთად შეკინძული „ისნის ცისკარი“ და „მიმქრალი შარავანდედი“, რომელიც უჩუქებია ნოდარისათვის მისთვის უცნობ მოხუცს. მაგრამ ეს საჩუქრის მხოლოდ ნახევარია, მთავარი წარწერაა:

„ნოდარს პატარას, ზრდილსა და თავაზიანს, ისწავლოს კარგად და სამშობლოსათვის საკეთილდღეოდ, კარგი წვრთნისათ-

ვის ჩემს ორ ქმნილებას „ისნის ცისკარსა“ და „მიმქრალ შარავანდედს“ ვუძღვნი საჩუქრად თვით ავტორი

ვ. ბარბაქაძე

მთელი კლასი აღტაცებამ შეიპყრო. ყველას სურდა ამ საქმეზე ელაპარაკა, მაგრამ მასწავლებელმა ჩვეულებრივად წარმართა გაკვეთილი.

ნოდარი გაბრუებული იყო. როგორ გათავდა გაკვეთილები აღარ ახსოვდა. მასწავლებლები და მოსწავლეები ბავშვს გარს შემოეხვივნენ და ეკითხებოდნენ, რით დაიმსახურა მან ეს ძვირფასი საჩუქარი. ბავშვი თანდათან დაშვიდდა და ყველას წყნარად აძლევდა პასუხს:

— მე მას ადგილი დავუთმე, ეს იყო უბრალო თავაზიანობა ჩემი მხრივ უფროსი აღამიანის მიმართ, მე ძგონია ასევე მოიქცეოდით და მოიქცევით მომავალში თქვენც.

მიდის ნოდარი შინ, მიწას ფეხს არ აკარებს. მიდის და გულში იხუტებს ძვირფას საჩუქარს. სახლში დახვდება დედა, გაახარებს მამას, გულწინ რომ ადღეღებელი იყო. დახვდება პატარა ძმა და მოისმენს მის ტიტინს:

არადანი — მე,

არჩევანი — მე,

დედაც — მე,

მამაც — მე,

ნოდარი სახლში იყოს, ჩვენ სად წავიდეთ? იყოს ნოდარი სახლში, ეს საწყენად არ ექნება მას, თან ხომ აქვს „ისნის ცისკარი“ და „მიმქრალი შარავანდედი“, თვით ავტორის მიერ მიძღვნილი, და ეს საჩუქარი ხომ ამიერიდან ჩაუქრობელი შარავანდედით ამკობს ამ ბავშვის ზრდილობასა და თავაზიანობას.

ის გულის პასუხი

თუ ხარ მშობლის გულის ვარდი,
 თუ ხარ დედის გულის ია,
 მე შენი ვარ! ჰა, მომწყვიტე,
 მე შენი ვარ შენი ია!

თუ ახარებ მასწავლებელს,
 თუ სწავლით ფრთა გაგიშლია, —
 მე შენი ვარ! ჰა, მომწყვიტე,
 მე შენი ვარ შენი ია!

მაგრამ, ბიჭო, თუ ზარმაცობ,
 თუ აჯავრებ მამას, დედას, —
 ნუ, ნუ მომწყვეტ, გამეცალე,
 ზედ ისედაც ნუ დამხედავ!

შრომა — სწავლა — სიმართლისთვის
 გული თუ არ გაგიღია, —
 ნულარ მომწყვეტ, გამეცალე,
 არ ვიქნები შენი ია!

ქართული კინოსელოვენება საბჭოთა ხელისუფლების პირმშოა. ქართველი ხალხის სახელოვანი წარსული და დიდებული აწმყო შესაფერ ასახვას მოითხოვდა კინოსელოვენებაში და ეს შესაძლებელი შეიქმნა მხოლოდ საბჭოთა სინამდვილეში. ქართული კინო შედის დიდი საბჭოთა ქვეყნის კინემატოგრაფიის საგანძურში. მან ფართო ინტერესი გამოიწვია როგორც ჩვენში ასე, საზღვარგარეთ. ქართული კინემატოგრაფიის მუშაკების სახელი ცნობილია ჯერ ჩვენს დიდ სამშობლოში. ბევრი მათგანი მაღალი მხატვრული მონაცემებით ღირსი გახდა უმაღლეს შეფასებისა, მათ მიენიჭათ სტალინური პრემიის ლაურეატობა. რეჟისორმა მ. ჭიაურელმა ცნობილ ფილმში „დიადი განთიადი“ გადმოგვცა კაცობრიობის დიდი ბელადების **ლენინისა და სტალინის** ხელმძღვანელობით მუშათა კლასის ბრძოლა დიადი განთიადისათვის, კაცობრიობის საუკეთესო მომავლისათვის.

• ქართული კინოსელოვენებას საუკეთესო ნიმუშებია მ. ჭიაურელის ისტორიული ფილმები: „არსენა“ და „გიორგი სააკაძე“, „არსენაში“ მ. ჭიაურელმა მოგვცა ქართველი ხალხის საყვარელი გმირის არსენას ნათელი სახე, რომელსაც უმღერდა ხალხი თავის ლექსებში.

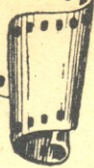

„არსენაში“ მოცემულია მე-19 საუკუნის საქართველო, დიდ რუს ხალხთან მეგობრობის მგზნებარე კადრები და საუკეთესო მომავლისათვის ბრძოლის წარმტაცი ეპიზოდები.

ფილმი „გიორგი სააკაძე“, ეხება უფრო შორეულ წარსულს. მასში მოცე-

ეროვნული

მულია ქართველი ხალხის სწორუბოვარი ბრძოლის მომენტები მოძალადე დამპყრობთა წინააღმდეგ.

ქართული კინოხელოვნების ერთ-ერთი საუკეთესო ნიმუშია რეჟისორ ნიკოლოზ შენგელიას ცნობილი ფილმი „ელისო“. მასში ავტორმა ცნობილი ქართველი მწერლის ალ. ყაზბეგის ამავე სახელწოდების მოთხრობის მიხედვით ნათლად დაგვანახვა პატარა ერების ეროვნული ჩაგვრა ცარიზმის სასტიკი რეჟიმის პირობებში.

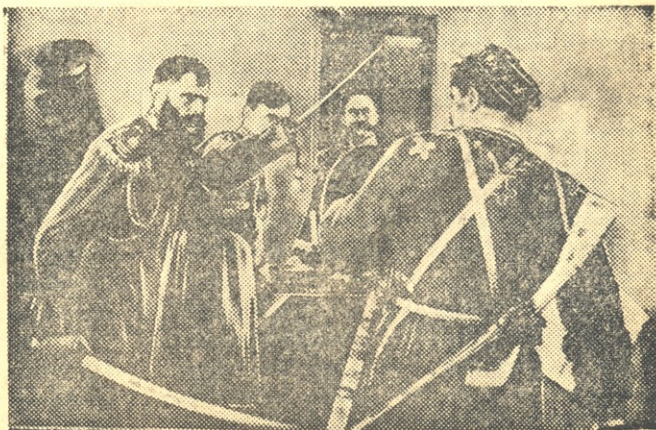
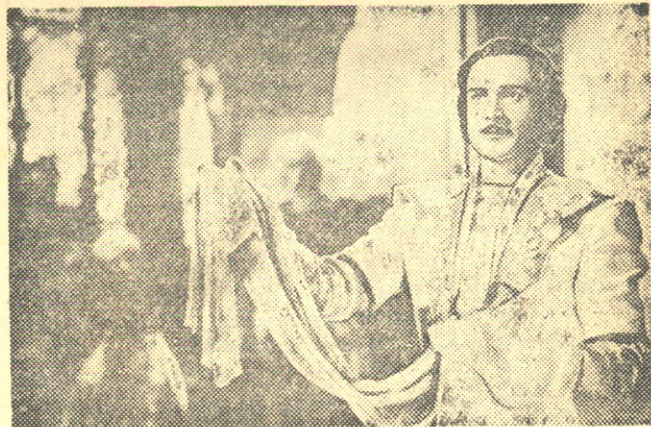
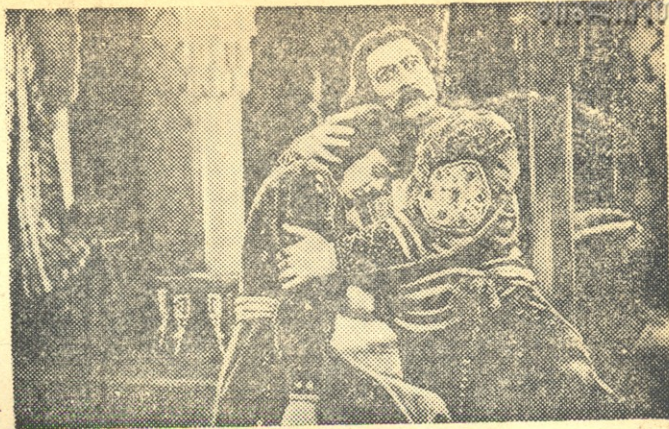
რეჟისორების ნ. სანიშვილისა და ი. თუმანიშვილის ახალი ისტორიული კინოფილმი „დავით გურამიშვილი“ ქართული კინოხელოვნების ახალ გამარჯვებას წარმოადგენს. მასში დ. გურამიშვილის საინტერესო ბიოგრაფიასთან ერთად მოსჩანს მეთვრამეტე საუკუნის საქართველოს ისტორია. ქართველი ხალხის ბრძოლა უცხოელ დამპყრობთა წინააღმდეგ. ამავე დროს ფილმში ცხოველი ფერებით არის დახატული დიდი რუსი და ქართველი ხალხის ისტორიული მეგობრობა.

ქართული კინოხელოვნების მუშაკები მომავალში კიდევ უფრო მგზნებარედ შეეცდებიან ასახონ კინოაფსკზე ჩვენი დიადი ეპოქა და მისი სახელოვანი ადამიანები.

ქართველი მოზარდი მაყურებლის სურვილია ქართულმა კინოხელოვნებამ შექმნას საბავშვო კინოფილმები, რომლებშიც გამო-

ჩნდება ჩვენი მოზარდი თაობა და მისი პატრიოტული აღტყინება.

გამოიცანით აქ მოცემული კინოკადრები ქართულ ექვსკინოფილმშიდან. დაასახელეთ თვითველი ფილმის რეჟისორი, სცენარისტი, კომპოზიტორი და მთავარ მონაწილე მსახიობთა გვარები.

კინო 1955. 10. 10

სტადიონი გაჭედილი იყო ხალხით. არა თუ მერხებზე, არამედ ყოველ კიბის საფეხურებზე მაყურებლები ისხდნენ და დამაბული უტყვროდნენ ფეხბურთის თამაშს. მაყურებლებს, რაღაც თავისებური აღფრთოვანება ეტყობოდათ. თითქო ამოდენა სტადიონზე ორმოცი ათასი კაცი კი არა, ერთი უზარმაზარი ადამიანი იჯდა და ყოველწუთს, მისი ამოხვრა, სიცილი ან ტაშის ცემა მიწას აზანზარებდა.

თამაშობდნენ „დინამოს“ ოსტატთა და მოზარდ ფეხბურთელთა გუნდები. მიუხედავად იმისა, რომ მაყურებელნი საერთო სიყვარულით და პატივისცემით იყვნენ გამსჭვალულნი დინამოელებისადმი, ამჟამად მათ მთლიანად მოზარდ ფეხბურთელების მხარე ეჭირათ. საკმარისი იყო რომელიმე მოზარდ ფეხბურთელს, ძველი, გამოცდილი მოთამაშისათვის ბურთი წაერთმია ან სირბილში გაესწრო, რომ მაყურებელთა შორის აღფრთოვანების გრიგალი დატრიალებულიყო.

ერთადერთი მაყურებელი არ იღებდა ამ საერთო აღფრთოვანებაში მონაწილეობას და გულცივი დამაბული ყურადღებით ადევნებდა თვალს თამაშს. ის ალბათ თხუთმეტი წლის თუ იქნებოდა და მისი ოჯახი ძლივს მოჩანდა მაყურებელთა შორის. სახეზე რაღაც უცნაური ავადმყოფური სი-

ფითრე გადაჰკვროდა. მთელი თამაშის განმავლობაში მას ერთხელაც არ გამოუხატავს თავისი აღფრთოვანება, მხოლოდ, როდესაც რომელიმე ახალგაზრდა ფეხბურთელი რაიმე შეცდომას ჩაიდენდა, ის გულმოდგინედ შეიჭმუხნებოდა და უკმაყოფილოდ ჭიქნევდა თავს.

იმ ქუჩაზე, სადაც მიტო ცხოვრობდა, ტრამვაის ხაზი გადიოდა. ყოველთვის, როდესაც მიტო სკოლაში მიემართებოდა ან უკან ბრუნდებოდა, აუცილებლად შეხტებოდა ტრამვაის საფეხურზე და სახელურებზე დაკრძდებული მოგზაურობდა. თუ შემთხვევით ან კონდუქტორი ან მილიციელი შენიშნავდა, რავინდ გაქანებულყოფილიყო ვაგონი, ის ციყვივით ჩამოხტებოდა და ახლა მისამებლ ვაგონის საფეხურზე დაეკიდებოდა. შეუძლებელი იყო მისი დაჭერა. უბნის ბიჭებმა მიტოს მეტსახელად „ბელურა“ შეარქვეს. მართლაც ის ბელურასავით, ისეთი სისწრაფით დახტოდა საფეხურებზე, ისე დაედევნებოდა გაქანებულ ვაგონს, რომ თვალსაც კი ვერ მოლანდავდით.

სალამობით მიტოს ერთადერთ გასართობს ასეთი სახით მოგზაურობა შეადგენდა. სანაძლეოს სდებდა ბიჭებთან რომ ყველაზე უფრო გაქანებულ ვაგონს დაეწვოდა, უკანა ბაქანზე შეხტებოდა, იმ

წამსვე ჩამოხტებოდა, ჩიტივით გაფრინდებოდა და ახლა წინა ბაქანს შეასკუპდებოდა.

არც ერთს არ შეეძლო ეს მიტოსავით. ერთხელ, როდესაც თავის თანატოლებთან სანაძლეო დასდო, რომ ამგვარად, გაქანებული ტრამვაის ოთხივე საფეხურებს შეახტებოდა, მისამელი ვაგონის წინაბაქნიდან ვიღაცამ მას ქინჩში დასტაცა ხელი, აითრია და ვაგონში შეიყვანა. მიტო გაუძლიანდა, მაგრამ, როდესაც არაფერი გაუვიდა, გაოცებით შეაჰყიტა თვალი უცნობ მამაკაცს, რომელიც მას წარბებზეყერილი დასტეპროდა შემოდან. მიტომ მაშინვე იცნო ფეხბურთის გუნდის ცნობილი მწვრთნელი და ვითომც არაფერი ისე გაუღიმა.

— სირბილი კარგი გცოდნია. მე ვატყობ შენ არ იცი, სად დახარჯო ენერჯია. დარბიხარ, ახტები ტრამვაის. არა გრცხვენია?

— გამიშვი. მერე რა, ვახტები—ჯიუტად უპასუხა მიტომ.

— მოიკა. მე შენთან სხვა საქმე მაქვს.

— გამიშვი. რა საქმე.

— ჯერ ერთი, როდესაც შენთან უფროსი ლაპარაკობს, საჭიროა თავაზიანად გეპიროს თავი.

— მე აქ უნდა ჩავიდე ძია, გამიშვი რა — შეევედრა მიტო.

— კარგი. მეც აქ ჩამოვალ.

ორივენი ჩამოვიდნენ ვაგონიდან და ქუჩას გაუყვნენ.

— რამდენი წლისა ხარ? —

— თორმეტის ძია სანდრო.

— გინდა ჩემს გუნდში მიგილო? შენ ჩემი სახელიც გცოდნია — ღიმილით უთხრა სანდრომ — მაშასადამე ისიც გეცოდინება, რომ მე ფეხბურთის მწვრთნელი ვარ. მე ახლა მოზარდთა გუნდს ვამზადებ და ორი სამი წლის შემდეგ, ეს გუნდი პირველი იქნება საქართველოში. სკოლაში როგორ სწავლობ, ნიშნები კარგი გაქვს?

— ისე — ცალი მხარის აწევით უპასუხა მიტომ და რასაკვირველია არ გაუშხილა, რომ რამდენიმე საგანში სუსტი ნიშანი ჰქონდა. მას ახლა გული სულ ბაგაბუგით უცემდა, რადგან მოზარდთა გუნდში მიღებაზე ოცნებაც კი არ შეეძლო.

— როგორ თუ ისე. მე გუნდში მხოლოდ ფრიადოსნებს ვიღებ. მაშასადამე, პირველი პირობა, რომ შენ გუნდში მიგილო, სასწრაფოდ უნდა გამოასწორო შენი მდგომარეობა და ყველა საგანში ფრიადი დაიმსახურო. შემდეგში ერთი ოთხიანი, და გუნდიდან გაერიცხავ. მეორე პირობა: ხასტიკად გეკრძალება გაქანებულ ტრამ-

ვაიზე შეხტომა. ერთი ასეთი შემთხვევით და გუნდს გამოეთხოვე. მესამე პირობა, შენზე უძეგროსთან, ტოლებთან უფროსებთან თავაზიანობა და ზრდილობა. ჩვენ გუნდის ფეხბურთელის ყოფაცხველს ლითი უნდა იყოს ნამდვილი რაინდული თავაზიანობისა. თუ შენ ამ პირობების შესრულება შეგიძლია, მაშინ მოდი, ხვალ ნაშუადღევს ოთხ საათზე ჩვენს სტადიონზე და გამოგვდი. მე მგონია რომ შენ თავდამსხმელთა ცენტრისათვის ივარგებ. მოხვალ?

— კარგი, ძია სანდრო. მოვალ.

— იცოდე ჩვენი პირობები ხუმრობა არ გეგონოს. მე მხოლოდ ერთჯერ ვიცი თქმა, მეორედ აღარ გავიმეორებ. დისციპლინა ჩვენ კარგი გვაქვს და დანაშაულს არავის არ ვაპატიებთ.

— კარგი, ძია სანდრო მეცოდინება. ხვალ ატყობებლად მოვალ.

— მამ წახვამდის.

— ნახვამდის, ძია სანდრო, — უპასუხა სახელგეწილმა მიტომ და შინისაკენ მოყოცხლა.

მთელი ღამე არ უძინია მაშინ მიტოს და როდესაც მეორე დღეს სპორტული გამოცდა ბრწყინვალედ ჩააბარა, მის აღტაცებას საზღვარი არ ჰქონდა. რამდენიმე თვის შემდეგ ის უკვე გუნდის კაპიტანი იყო და თავდამსხმელთა გუნდში იღვა. სკოლაშიც დაწინაურდა და როდესაც, სასწავლო წლის დასრულების შემდეგ თავისი ნიშნები სანდროს აჩვენა, მან კმაყოფილად გაიღიმა. მიტოს ყველა საგანში ხუთები ეწერა.

ასე გავიდა ერთი წელიწადი. მიტოს ახლა იშვიათად ნახავდით ქუჩაში. ის ან წიგნებს უჯდა და მეცადინებდა, ან კიდევ სტადიონზე ვარჯიშობდა.

ერთხელ მიტო სკოლიდან შინ ბრუნდებოდა, წვიმიანი დღე იყო და ყველანი აჩქარებული ნაბიჯით მიემართებოდნენ თავიანთ საქმეებზე. ტრამვაის ვაგონების გაჩერებასთან აუარება ხალხი იცდიდა. ყველანი ერთად ცდილობდნენ ვაგონში შესვლას. კარებში იჭედებოდნენ და თავიდან ბოლომდე ხალხით გატენილ ვაგონში რომ ვეღარ ახერხებდნენ შესვლას, ცოტა მოშორებით, გაქანებულ ტრამვაის უხტებოდნენ, საფეხურებზე ეკიდებოდნენ, ან ფანჯრების ჩარჩოებს ეკიდებოდნენ და ცალი ფეხით კი ვაგონის ქვეშ ხარხიბებზე ებჯინებოდნენ. მიტო ტრამვაით უნდა წასულიყო შინ. მას უცბად მოაფრინდა თავისი ძველი ოსტატობა და მართალია კარგა-

ხანია, რაც სანდროსთან დადებული პირობა არ დაერღვია, ახლა უცხად გადასწყვიტა ვაგონის შეხტომი. გულში გაივლო, მაინც ვერავინ დამინახავსო, კარგა მოშორებით ჩაუსაფრდა ვაგონს და როდესაც საოცარი სისწრაფით გამოქანებული ვაგონი გამოუსწორდა, მოსხლტა ადგილიდან, რაც შეეძლო გაიქცა, თვალდათვალ ნახტომი მოზომა, დაჰკრა ფეხი და...

* * *

თამაში დასასრულს უახლოვდებოდა. მოზარდების გუნდს ერთი ბურთი ჰქონდა გატანილი. „მოხუცებს“ არც ერთი. ახლა უფროსი ფეხბურთელები მოზარდთა კართან ტრიალებდნენ და მთელი ძალ-ღონით ცდილობდნენ თავი არ შეეკრახინათ. ტყვიასავით უშენდნენ ბურთს მოზარდთა შეკარეს, რომელიც თავის კარში ხან ბორბალივით ტრიალებდა, ხან თევზივით ნახტომებს აკეთებდა და ბურთს უკანვე აბრუნებდა. ახალგაზრდების მთელი გუნდი თავდაცვაზე იყო გადასული. ისინი ახლა ცდილობდნენ როგორმე შეენარჩუნებინათ მოპოვებული გამარჯვება.

მთელი სტადიონი გმინავდა. გამამხნევებელი შეძახილებით და სტვენა-კივილით ყურთასმენა აღარ იყო. მაყურებლები ყველაზე მეტად ახალგაზრდების თავდამსხმელთა შუამარბით იყვნენ უკმაყოფილო, რადგან მას აუარება ხელსაყრელი შემთხვევა ჰქონდა თამაში გამოესწორებინა, მაგრამ ვერ შესძლო. თავის თანატოლებში ის ყველაზე სუსტი მოთამაშე აღმოჩნდა.

თამაშის დამთავრებას ხუთი წუთი აკლ

და, როდესაც „მოხუცებმა“ პირველი ბურთი გაიტანეს და ანგარიში გაქვითეს, მათი ტაშითაც კი არ დაუჯილდობიათ უფროსი ფეხბურთელები მაყურებლებს. მხოლოდ სინანულის გმინვა აღმოხდა ყველას. „მოხუცებმა“ კი საჩქაროდ მიარბენინეს ბურთი ცენტრში, დასტვინა თუ არა მსაჯმა, მაშინვე გაიტაცეს იგი და თვალის დახამებაში ისევ ახალგაზრდების კართან მიიტანეს. ორი-სამი წუთი დაძაბული თამაში და ახალგაზრდების ბაღეში მეორე ბურთი აღმოჩნდა.

თამაში დამთავრდა. ხალხი აიშალა. ყველანი მაინც ახალგაზრდების მხარეზე იყვნენ და მარცხის მიუხედავად მათ თამაშს ქებას ასხამდნენ.

— შუამარბი რომ უვარგოდეთ, შუამარბი, მაგათზე უკეთესი გუნდი არ გვეყოლება — ისმოდა აქეთ-იქიდან.

ის ახალგაზრდა, რომელიც თავიდანვე თავისებური განწყობილებით უცქეროდა ამ თამაშს, ისევ გარინდებული იჯდა თავის ადგილას და ადგომას არ ჩქარობდა. ხალხი უკვე გასასვლელისაკენ მიემართებოდა, ის კი დაფიქრებული, ტუჩებმოკეთული გასცქეროდა სტადიონს და თვალბზე ცრემლები უბრწყინავდა.

— მიტო არ მოღიხარ? — დაიძახა ვიღაცამ.

ახალგაზრდა გამოერკვა. მოიხედა, თავის ნაცნობ-მეგობრებს თავი დაუქნია, წამოიწია და ყავარჯნები იღლიების ქვეშ შეიღვა. მხოლოდ ახლა გამოჩნდა, რომ მას ცალი ფეხის ნაცვლად ცარიელი შარავლის ტოტი ეკიდა.

ქართული
ლიტერატურა

მრავალფეროვანია ჩვენი სამშობლოს — საქართველოს ბუნება. ბუმბერაზულ კაკა-სიონის ქედზე აღმართულია შშვენიერებით სახელგანთქმული იალბუზი და ყაზბეგი, მრისხანე უშბა და თეთრწყვერა თეთნულდი. თოვლიანი მწვერვალების ქვევით გადაშლილია ალპური ველები — აჭრელებულნი ფერად-ფერადი ყვავილებით. უღრანი ტყე-ები ენაცვლებიან ჭრელთვალა საქოვრებს. შავი ზღვის სანაპირო მუღძივ ამწვანებულ წალკოტს წარმოადგენს.

რა არ ხარობს ჩვენს ქვეყანაში. ჩაი და სურნელოვანი ციტრუსები, დიდთვალა ტუნგო და ვერცხლისფერი ევკალიპტი, ნა-ზა გერანი და ტანშალაი პალმის ხეები. მჩხვლეთავი ბამბა და მათუსხავი რამი, შაქ-რია ჭარხალი და ყველასათვის ცნობილი ლელვი და ატამი, ვაშლი და სახამთრო, მსხალი და ქლიავი.

და განა ჩვენი სამშობლოს სიმდიდრე მარტო ის არის, რასაც მიწის ზედაპირზე ვხედავთ? ის მხოლოდ ნაწილია იმისა, რაც საქართველოში მოიპოვება. ჩვენი ქვეყნის მთები და ველები უხვად შეიცავენ ადამი-ნისათვის აუცილებელ და საჭირო მრავალ-გვარ ნივთიერებას.

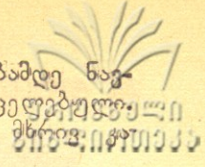
საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ ბუნებრივ სიმდიდრეთა შესწავლის საქმეშიც განსაკუთრებით ბევ-რი გაკეთდა. აღმოჩენილ იქნა ბევრი ახალი საბადო, ხოლო ცნობილი დეტალურად იქ-ნენ შესწავლილი.

ჭიათურის შავიქვა (მარგანეცი) მთელს მსოფლიოშია განთქმული. მარაგის და ხა-რისხის მხრივ მას ბადალი არ მოეპოვება. ერთი შეხედვით შავიქვა არაფრით არ იქ-ცევს ყურადღებას: მორუხო ან მოშავო ფე-რიაა. საბჭოთა ხელისუფლებამდე მადნის

არაწესიერად მოპოვების გამო შავიქვაჭია-თურელ მოქალაქეთათვის ნამდვილ უბედუ-რებას წარმოადგენდა. ქალაქის მიღამოები და თვით ქალაქიც შავი მტვერით იყო შე-მოსილი. ამჟამად ჭიათურის შავიქვის ბა-ზაზე ზესტაფონს ფეროშენადნობთა გიგან-ტია აგებული. ამ ქარხანაში დამზადებულმა ძალაღზარისხოვანმა შენადნობებმა მცირე როლი როდი შეასრულეს მოძალადე გერ-მანელთა ფაშისტური არმიების შეშუსვრის საქმეში.

ქუთაისთან ახლოს—ქვემო ლეჩხუმში ცნობილია ბარიტის საბადოები. ბარიტი მძიმე მინერალია (აქედანაა მისი სახელი — მძიმე შპატი). თეთრი, ვარდისფერი, მოყ-ვითალო, ან მომწვანო ფერისაა. გამოიყე-ნება ქიმიურ და ლაქ-საღებავების მრეწვე-ლობაში. მას აგრეთვე ხმარობენ რეზინის, ქალაღის და პატეფონის ფირფიტების წარმოებაში. ამ საბადოების ბაზაზე ქ. ქუ-თაისში აგებულია თეთრი საღებავის—ლი-ტაონის ქარხანა. ბარიტის შესანიშნავი თვისება აგრეთვე იმით გამოიხატება, რომ ის არ იხსნება კუჭის სიმჟავეში. ასეთი თვისების გამო მას გამოყენება აქვს საექი-მო საქმეშიც: რენტგენის სხივებით იუჭის გაშუქების წინ ავადმყოფს ბარიტის ფქვი-ლისაგან დამზადებულ ფაფას შეაქმევენ.

ბუნებრივ სიმდიდრეთა მხრივ, რაჭა გან-საკუთრებით ცნობილია. ზემო რაჭის მა-ღალ მთებში ბევრი იშვიათი ლითონის სა-ბადოა. აქ არის ვერცხლისებრ თეთრი მო-ლიბდენისა და ვოლფრამის საბადოები. ამ ლითონების მცირე რაოდენობით ფოლადში შეყვანა ფოლადს უაღრეს სიმტკიცეს ანი-ჭებს. ზემო რაჭაშივეა ცნობილი ბროწეუ-ლივით წითელი და ნარიჯისებრ ყვითელი ფერის ღარიშხანის შემცველი მინერალები.

რომელთაც დიდი გამოყენება მედიცინაშიც აქვთ.

ზემო რაჭასა და სვანეთში მოიპოვება ფოლადისფერ ნაცრისფერი მინერალი—ანთიმონი. მისი გამოყენებაც მრავალმხრივია.

ქუთაისსა და წყალტუბოს შორის სოფელ გუმბრის მიდამოებში დიდი ხნის წინათაც ცნობილი იყო თეთრი თიხა, რომელსაც ადგლობრივი მოსახლეობა „თავსაბან მიწას“ უწოდებს. ესლა ამ თიხას—„გუმბრინს“—დიდი გამოყენება აქვს ნავთისპროდუქტების დაწმენდის საქმეში.

ახალციხის რაიონში სოფელ ქისათბთან მოიპოვება თეთრი ქანი, რომელიც გარეგნულად ძლიერ წააგავს საწერ ცარცს, ეს თეთრი ქანი ცნობილია დიატომიტის სახელწოდებით. მისი ერთ-ერთი შესახებინავი თვისებაა სითბოსა და სიცივის ცუდი გამტარებლობა. ეს თვისება გამოყენებულია მოგზაურთა მუდმივი საგნის, ეგრეთწოდებული თერმოსების დამზადებაში. თერმოსში ჩასხმული ცხელი სასმელი დიდხანს ინარჩუნებს სითბოს.

ჩვენი ქვეყანა მდიდარია საუკეთესო ხარისხის ქვანახშირით. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ტყბულის, ტყვარჩელისა და ახალციხის ქვანახშირის საბადოები. ეს ქვანახშირი მილიონი წლების წინათ არსებულ მცენარეთა განახშირების გზით არის წარმოშობილი. ქვანახშირის ამოღების დროს, ხშირად პოულობენ ხოლმე მცენარეთა ფოთლების აღნაბუკლებს. ქვანახშირი გამოყენებულია სათბობად.

მოიპოვება ჩვენში რკინის საბადოებიც. ასეთია, მაგალითად, ჩათახის (ბორჩალო) საბადო, რომელიც უსხოვარი დროიდან არის ცნობილი. 1932 წელს აღმოჩენილ იქნა ძამის (სოფელ ქარელთან ახლოს) საბადო.

სხვა მრავალი სასარგებლო ნივთიერების შემცველია ჩვენი ქვეყნის შთა და ველები. მოიპოვება ჩვენს ქვეყანაში ტყვია და თუთია (აფხაზეთი, სამხრეთ-ოსეთი), სპილენძი (ყაზბეგის რაიონი, კახეთი) და მრავალი სხვა მადნეული. ერთ დროს სრულიად გამოუყენებელმა კაემაც კი, რომლის დიდი მარაგი აჯამეთშია ცნობილი, საბჭოთა ხელისუფლებმა პირობებში გამოყენება ჰპოვა. აჯამეთის კაეს დიდი რაოდენობით ხმარობენ ზესტაფონის ფეროშენადნობ ქარხანაში.

მდიდარია საქართველო ნავთობის საბადოებით. შავი ზღვის ნაპირებიდან—საქარ-

თველოს აღმოსავლეთ საზღვრებამდე ნავთობის მრავალი საბადოა გავრცელებული განსაკუთრებით გამოირჩევა ამ მხრიდან ხეთი და გურია.

საბჭოთა კავშირში შემავალი არც ერთი სხვა რესპუბლიკა ისე მდიდარი არ არის სამკურნალო წყლებით, როგორც საქართველო.

თბილისის გოგირდიანი წყლები ძველთაგანვე ცნობილია. ამ წყლებთან არის დაკავშირებული ლეგენდა ქალაქ თბილისის დაარსების შესახებ.

ბორჯომის წყალი საყოველთაოდ ცნობილია. წყალტუბოს—სამკურნალო წყლის საშუალებით საკავშირო კურორტის მნიშვნელობა აქვს მოპოვებული. არანაკლებ ცნობილია საირვო, ჯავა, მუხურბი, მენჯი, სკური და მრავალი სხვა.

განსაკუთრებული მრავალფეროვნებით ხასიათდება სამშენებლო ქვები. სოფელ გოდოგანისა და სოფელ ეკლარის კირქვას მოქანდაკობაშიც იყენებენ. მაგალითად, ლადო კეცხოველისა და რუსთაველის ძეგლები თბილისში ამ კირქვისაგან არის გამოკვეთილი.

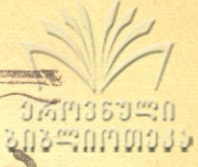
ულამაზესია ბოლნისის ტუფი, რომლითაც თბილისში მთავრობის სახლი და მარქს-ენგელს-ლენინის ინსტიტუტის შენობებია მოპირკეთებული.

საოცარი მრავალფეროვნებისა და სილამაზის არის საქართველოს მარმარილოები. ლობოთის მარმარილო (თელავიდან 28 კმ-ის მანძილზე) თეთრი, თეთრი-ნაცრისფერი რუხი ზოლებით, მოთეთრო-მწვანე ვარდისფერი და ცისფერია. მოლითისა და შრომის მარმარილო წითელი ფერისაა. საკასრიას მარმარილო ფერად რუხია, არანაკლებ სილამაზის არის აბუეთის (სამხრეთ-ოსეთი) მარმარილო. ლამაზსახოვანია სადახლოს (ბორჩალოს) მარმარილოც. სულ შავი ფერის მარმარილო მოიპოვება ბანოჯაში (ქუთაისთან).

საქართველოს მარმარილოები გამოყენებულია საბჭოთა კავშირის დედაქალაქის შოსკოვის მეტროპოლიტენში. თეთრი ფერის მარმარილოებს იყენებენ ელექტროტექნიკაში.

მდიდარია ჩვენი ქვეყნის მთა და ველები. დედამიწის გულში ბევრი რამ არის ჩამარხული, ჩვენი თვალისა და ცოდნისათვის ჯერ კიდევ მიუწვდომელი. ჩვენი ვალია ჩავწვდეთ დედამიწის გულის საიდუმლოს, გამოვიყენოთ წიაღისეული მშვენიერი ცხოვრებისათვის.

ჩვენი მეცნიერების ცხა

ქართველი ერი მსოფლიოს უძველეს კულტურულ ერთა რიცხვს ეკუთვნის. მას მნიშვნელოვანი წვლილი აქვს შეტანილი კაცობრიობის სულიერ საგანძურში. ჯერ კიდევ ძველი წელთაღრიცხვის დამლევს შექმნა მან, თავისი ძველთაძველი კულტურის საფუძველზე, ამიერკავკასიაში, საკუთარი სახელმწიფოებრიობა, ხოლო შემდეგ საკუთარი დამწერლობა და მწერლობა. ახალი წელთაღრიცხვის პირველ საუკუნეებში, უკვე ქრისტიანულ საქართველოში, თანდათან გაჩნდნენ ცალკეული მოაზროვნეები, რომელთაც შორს გაუტყვევს სახელი თავია სამშობლოს. მათ იმდროინდელ გვირ მეფეებზე — მხედართმთავრებზე და სახელმწიფოს პირველ მშენებლებზე ნაკლები ჟგაწლი როდი მიუძღვით საქართველოს დიდების შექმნაში.

შუა საუკუნეებში, გაერთიანებული ქართული ფეოდალური სახელმწიფოს უდიდესი სიმძლავრის ხანაში, ქართული კულტურა ჰყვავის და მსოფლიო მნიშვნელობის მოღვაწეებს აყენებს წინ. საქართველოში იქმნება უმაღლესი სწავლა-განათლებისა და მეცნიერების კერები. ნიჟიურ ახალგაზრდობას უკვე აღარ უხდება სიბრძნეში გასაწაფავად შორეული ქვეყნებისაკენ ლტოლვა. საფუძვლიანად და ყოველმხრივ განსწავლულ მგოსნად, მოწინავე აზროვნების კაცად გვევლინება ჩვენი ლიტერატურის მშენებელი და სიამაყე — რუსთაველი. დიდად განათლებული, სწავლა-მეცნიერების მოყვარული და მათთვის დაუცხრომლად მზრუნველი იყვნენ საქართველოს დიდი მეფეები, განსაკუთრებით დავით აღმაშენებელი და თამარ მეფე.

ქართული მეცნიერება და ხელოვნება არასოდეს ყოფილა საკუთარ ნაჭულში მომწყვდეული და შეზღუდული. ერთი-ცა და მეორეც ყოველთვის თამამად ათვისებდა საკაცობრიო კულტურის საუკეთესო მიღწევებს და ამიტომ მაღალ დონეზე იდგა და ხშირად კიდევაც მოწინააღმდეგეობდა.

XIII საუკუნიდან საქართველომ თანდათანობით დაქვეითება დაიწყო. მისი სახელმწიფოებრივი ძლიერება ძლიერ შეარყია ჯერ მონგოლების შემოსევამ და შემდგომ კი მომძლავრებული მუსლიმანი მე-

ზობლების დაუსრულებელმა იტარვალობამ. XVI საუკუნიდან საქართველო დიდ ხნით მოსწყდა საყოველთაო დაწინაურების გზაზე შემდგარს დასავლეთ ევროპას, რომელსაც დავითისა და თამარის დროს, პირიქით, საქართველო მიაჩნდა აღმოსავლეთის ქრისტიანული ცივილიზაციის მფარველად და მხსნელად. მათ შორის აღიმართა თურქების მტაცებლური სახელმწიფო, რომელმაც თანდათანობით მოსწყვიტა საქართველოს და გადაგვარების გზაზე დააყენა მისი სამხრეთ-დასავლეთი ნაწილი. ეს თემები ჩვენი ქვეყნის თითქმის ერთ მესამედს შეადგენდნენ და თავის დროზე ისინი ბრწყინვალე ქართული კულტურის აკვანს წარმოადგენდნენ.

ასე თანდათანობით დაირღვა ოდესღაც მთელი კავკასიის მომცველი ქართული სახელმწიფო. რა თქმა უნდა, საგრძნობლად დაქვეითდა მისი კულტურის დონეც. ქართველთა ძალ-ღონეს თითქმის მთლად ნთქავდა ურიცხვი მტრების მოსაგერიებლად, ეროვნული დამოუკიდებლობის შეთანხმებულად წარმოებული ბრძოლა. მაგრამ გვიანი შუა საუკუნეების მანძილზე მაინც ვხედავთ არა ერთსა და ორს დიდ ქართველ მეცნიერს.

ამ მხრივ განსაკუთრებით აღსანიშნავია XVIII საუკუნე. მიუხედავად მრავალი მძიმე განსაცდელისა და ხშირი ომებისა, ქართლის სამეფო ჯერ ვახტანგ მეექვსისა და შემდეგ ერეკლე მეორის მეთაურობით კიდევ ერთხელ წამოიღო ფეხზე და საგანმანათლებლო-მეცნიერულმა მუშაობამაც კვლავ ფრთა გაშალა ჩვენში. ისევ გაცხოველდა პოლიტიკური და კულტურული ურთიერთობა რუსეთთან და დასავლეთ ევროპის სახელმწიფოებთან. ამ საუკუნის დამდეგს თბილისში მოეწყო პირველი ქართული სტამბა, სადაც საუკუნისო წიგნებსა და უკვდავ „ვეფხისტყაოსანს“ გარდა იბეჭდებოდა პასწავლო სახელმძღვანელოები და სამეცნიერო თხზულებანი. ვახტანგ მეექვსემ შეადგინა „სწავლულ კაცთა“ კომისია ბერი ეგნატაშვილის ხელმძღვანელობით და დააწერინა მას ძველი „ქართლის ცხოვრების“ გაგრძელება, ე. ი. საქართველოს ისტორია XIV-დან XVIII

საუკუნედ. თვით ვახტანგიც დიდ მუშაობას ეწეოდა, როგორც კახონსდებელი, ისტორიკოსი, ლიტერატორი და მთარგმნელი.

მაგრამ განსაკუთრებული კვალი დასტოვა ქართული მეცნიერების ისტორიაში ვახტანგის შვილმა და მის მეცნიერულ წრეშივე გამოზრდილმა ვახუშტი ბაგრატიონმა. შარშან საქართველოს სამეცნიერო დაწესებულებებმა დიდი საიუბილეო სესიებით აღნიშნეს ამ შესანიშნავი ქართველი მეცნიერის 200 წლისთავი. მისი „საქართველოს ცხოვრება“ (ე. ი. ისტორია) და „საქართველოს სამეფოს აღწერა“ (ე. ი. გეოგრაფია) დღესაც ძვირფას წყაროდ და ნამდვილ ღრმა-მეცნიერულ ნაშრომებად ითვლება. ვახუშტი თამამად შეგვიძლია გავუტოლოთ, ხოლო ზოგი რამით ვგებ კიდევაც სჯობდეს მის თანამედროვე ევროპელ მეცნიერებს. თავისი ცხოვრებისა და ნაყოფიერი მეცნიერული შემოქმედების მეორე ნახევარი ვახუშტიმ რუსეთში გაატარა. იგი უხვად ეზიარა რუსულსა და დასავლეთევროპულ მეცნიერულ აზროვნებას და თვითონაც ბევრა რამ შესძინა რუსულ მეცნიერებას. მისი კარტოგრაფიული ნაშრომები საინიშუმო იყო რუსული მეცნიერული საზოგადოებისათვის XVIII საუკუნის განმავლობაში. ვახუშტი მოსკოვის უნივერსიტეტის ერთ-ერთ დამაარსებლად ითვლება.

ვახტანგ მეექვსის აღმზრდელმა, სულხან საბა ორბელიანმა, გარდა ლიტერატურული თხზულებებისა, დავიტიოვა ქართული ენის შესანიშნავი ლექსიკონი, რომელიც ახლაც ნამდვილ საუნჯეს წარმოადგენს ყოველი განათლებული ქართველისათვის.

XVIII საუკუნის მიწურულს და XIX-ს დამდეგს საქართველომ უკვე საბოლოოდ და ყოველმხრივ დაუკავშირა თავისი ბედი რუსეთს. ამის შემდგომ მდიდარი და მრავალფეროვანი ქართული კულტურა, რუსეთის მეშვეობით, გამოვიდა ევროპულ გზაზე. იმთავითვე ცხადი შეიქნა, რომ ძველისძველი კულტურული მემკვიდრეობა ფუჭად არ დაკარგულა და ქართველი ერის შვილებს სულ ადვილად შეუძლიათ მხარში ამოუღდნენ ახალი დროის მოწინავე ერთა შვილებს კულტურის ყოველ დარგში და კერძოდ მეცნიერებაშიც, თუ კი მშვიდობიანი შემოქმედებითი შრომისათვის აუცილებელი პირობები ექნათ. XIX საუკუნის პირველ მესამედში რუსეთში ნაყოფიერ მეცნიერულ მუშაობას იწოდნენ. ქართულად სწერდნენ თავის ნაშრომებს მთავრობის მიერ იქ გადასახლებული

ქართველი ბატონიშვილები და ზოგი მათი მახლობელი პირი.

XIX საუკუნის ბოლოს ერთი უცნობელი მწერალი, რომელიც კარგად იცნობდა საქართველოს, სწერდა: „სამეცნიერო პროფესიებს ქართველები ახლა წინანდელზე უფრო ეტანებიან და მათ თავისი ნიჭით აქაც შეუძლიათ დიდი სამსახური გაუწიონ მეცნიერებასა და თავის სამშობლოს. მეცნიერება ქართველებს სახელს მოუხვეჭს, რადგან ისინი ინტელიგენტი, სულიერად მკვირცხლი ხალხია და საამისო ნიჭიც მოსდგამთ“.

იმ დროს საქართველოშიცა და რუსეთშიც მართლა უკვე საკმაოდ ბევრი იყო გამოჩენილი ქართველი მეცნიერი, ხოლო XX საუკუნის დასაწყისში მათმა რიცხვმა კიდევ უფრო იმატა. იმ ხანას ეკუთვნის ახალგაზრდა ი. ჯულაშვილის—სტალინის და ა. წულუკიძის ფუძემდებელი ნაწარმოებნი მარქსისტული ფილოსოფიისა, პოლიტიკური ეკონომიისა და ეროვნული საკითხების შესახებ. საქართველოს გარეთ განსაკუთრებით გაითქვეს სახელი ფიზიოლოგმა ი. თარხნიშვილმა, ქიმიკოსებმა: ვ. პეტრიანიშვილმა და პ. მელიქიშვილმა, ენათმეცნიერმა ნ. მარმა, ისტორიკოსმა ი. ჯავახიშვილმა და სხვებმა. თითქმის ყველანი რუსეთის სხვადასხვა უნივერსიტეტებში მოღვაწეობდნენ და ამის გამო, რა თქმა უნდა, მეტად უნაკლებად სწყდებოდა ქართულ ნიადაგს. იმავე უნივერსიტეტებში იზრდებოდა ასობით ქართველი ახალგაზრდა, რომელთაც არ ჰქონდათ* საშუალება სწორედ მშობლიური მეცნიერების დაწინაურებისათვის მოეხმარებინათ თავიანთი უნარი და შეძენილი საფუძვლიანი ცოდნა.

ქართული მეცნიერებისა და საერთოდ კულტურის ნამდვილი აღორძინება მხოლოდ ოქტომბრის დიდი რევოლუციის შემდეგ დაიწყო. ეს აღორძინება, უპირველეს ყოვლისა, იმით გამოიხატა, რომ განხორციელდა ჩვენი ერის შეგნებული და მოწინავე შვილების დიდი ხნის წადილი—დაარსდა ქართული უნივერსიტეტი. საქართველოს დედაქალაქში შეიქმნა თანამედროვე უმაღლესი განათლებისა და სამეცნიერო მუშაობის ნამდვილი კერა. ამ საქმეს დიდი ამაგი დასდო ივანე ჯავახიშვილმა — მაშინ ჯერ კიდევ პროფესორმა, ხოლო შემდგომ აკადემიკოსმა. მან თავი მოუყარა რუსეთის საუნივერსიტეტო ქალაქებში მიმოფანტულს ქართველ მეცნიერებს, მასწავლებლებსა და სტუდენტებს და თბილისის უნივერსიტეტში გააერთიანა ისინი. აქაუ-

რი ახალგაზრდობა ხომ დიდი სიხარულითა და ხალისით მიიღებდა ეროვნული უნივერსიტეტისაკენ. პირველი რექტორი იყო მხკოვანი პროფესორი პ. მელიქიშვილი, მისი გარდაცვალების შემდეგ — ჯავახიშვილი.

უნივერსიტეტი სწრაფად იზრდებოდა და ძლიერდებოდა. მან ადრევე მოიპოვა საპატიო ადგილი საბჭოთა კავშირის უმაღლეს სასწავლებელთა შორის და საზღვარგარეთაც მიიქცია ყურადღება თავისი სეროზული ნაშრომებით. ამჟამად იგი ღირსეულად ატარებს ქართველი ერის გენიალური შეილის, საბჭოთა ხალხებისა და მთელი მოწინავე კაცობრიობის წინამძღოლის, უდიდესი მეცნიერის, ამხანაგ ი. სტალინის სახელს.

სტალინის სახელობის უნივერსიტეტმა უკვე მოაზარდა და გამოუშვა ჩვენი ახალგაზრდობის მასწავლებლებისა და მკვლევარი მეცნიერების მრავალი თაობა. მისი პროფესორ-დოცენტების დიდი უმეტესობა და მთელი ხელმძღვანელობა მისსავე კედლებშია გამოზრდილი. უნივერსიტეტის ლაბორატორიებისა და კაბინეტების ნიადაგზე რამდენიმე დიდი საკვლევო ინსტიტუტი აღმოცენდა.

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ჩაეყარა მკვიდრი საფუძველი საქართველო-კავკასიის ისტორიის, ეთნოგრაფიისა და არქეოლოგიის, ქართული და კავკასიური ენების, ქართული ლიტერატურის, ხელოვნებისა და სამართლის ისტორიის მეცნიერულ კვლევასა და სწავლებას. ამ მხრივ ეს უნივერსიტეტი ამჟამად ერთადერთია მსოფლიოში, კარგადაა დაყენებული აქ აგრეთვე ახლო აღმოსავლეთის ქვეყანათა ენებისა და ისტორიის შესწავლის საქმე. ამასთანავე თბილისის უნივერსიტეტში იმთავითვე ფართოდ ისწავლებოდა ფილოსოფიური, ეკონომიური, იურიდიული, მათემატიკური, საბუნებისმეტყველო, სამკურნალო, ჰაინჯინრო და სასოფლო-სამეურნეო მეცნიერებანი. ჩვენს დედაქალაქში ამჟამად ათზე მეტი სხვადასხვა უმაღლესი სასწავლებელი ითვლება. ისინი ყველა ერთი დედა-ნის, უნივერსიტეტის ნაყარი ტოტებია.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების არსებობის ოცი წლის მანძილზე ქართული მეცნიერება პარტიისა და ხელისუფლების მუდმივი დიდი მზრუნველობით და დახმარებით იმდენად მომწიფდა და გაძლიერდა, რომ ჩვენი სახელმწიფოს მესვეურებმა საჭიროდ და უკვე დროულად მიიჩნიეს ქართული მეცნიერებათა აკადემიის დაარსება. ამრიგად, ხორცი შეესხა ერის მეორე სანუ-

კვარ ოცნებას: მისი კულტურული წინსვლა დაგვირგვინდა სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის დამოუკიდებელი ხელმძღვანელობის ცენტრის შექმნით.

ეს იყო 1941 წლის 25 თებერვალს, საბჭოთა საქართველოს 20 წლისთავზე, დიდი სამამულო ომის დაწყებამდე ოთხი თვით ადრე. აკადემიის პირველ, სახეიშო სესიაზე დიდი ყურადღებით იქნა მოსმენილი, სხვათა შორის, აკადემიკოს ს. ჯანაშიას ვრცელი მოხსენება მცხეთის არქეოლოგიური გათხრების ბრწყინვალე შედეგების შესახებ, რომელთაც მთელი მსოფლიოს სპეციალისტებს შორის ჰპოვეს გამოხმაურება.

წელს, საბჭოთა საქართველოს 25 წლისთავზე, ჩვენმა აკადემიამაც იზეიმა თავისი 5 წლის იუბილე. არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ეს 5 წელი თითქმის მთლად დაემთხვა პერიოდს საბჭოთა ხალხების სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლისა გერმანიის ფაშიზმთან და იაპონიის იმპერიალიზმთან, რაც ჩვენი ბრწყინვალე გამარჯვებით დაგვირგვინდა. ამ გამარჯვების საქმეში ნორჩმა ქართულმა აკადემიამაც შეიტანა თავისი საპატიო წვლილი. გარდა უშუალოდ ფრონტთან და თავდაცვასთან დაკავშირებული სამუშაოებისა, აკადემიის მუშაკები, ყოველგვარი სიძნელის მიუხედავად, ერთგულად და დინჯად განაგრძობდნენ თავიანთ ძირითად საკითხებზე მუშაობას და ბევრ რამეში კიდევაც ასახელეს მშობლიური მეცნიერება.

აკადემიის პრეზიდენტმა, საბჭოთა კავშირის ერთ-ერთმა საუკეთესო მათემატიკოსმა ნ. მუსხელიშვილმა სტალინური პრემია და სოციალისტური შრომის გმირის საპატიო წოდება მიიღო. სტალინური პრემიები მიენიჭათ აგრეთვე აკადემიის პრეზიდენტის მოადგილეს, მოწინავე ისტორიკოსს აკადემიკოსს სიმ. ჯანაშიას და ქ. ნიკოს-მეტალურგს პროფესორ რ. აღლაძეს. სამივე მეცნიერი საბჭოთა კავშირის უმაღლესი საბჭოს დებუტატებად აირჩია ქართველმა ხალხმა. საბჭოთა საქართველოს დღესასწაულთან დაკავშირებით აკადემიის ნამდვილი წევრებისა და წევრ-კორესპონდენტების დიდი უმეტესობა დაჯილდოებულ იქნა საბჭოთა კავშირის ორდენებით.

ამჟამად აკადემია უკვე 4 განყოფილებით სავსე შედგება. ამათგან სამის (მათემატიკურ-საბუნებისმეტყველო, სასოფლო-სამეურნეო და ტექნიკური) მუშაობა მეტნაკლებად არის დაკავშირებული ჩვენი სახალხო მეურნეობის — ბრწყინვალეობის, მშენებლო-

ბისა და მიწათმოქმედების ამოცანებთან. მეოთხე — საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილება კი უმთავრესად მუშაობს მრავალსაუკუნოვანი ქართული კულტურის მდიდარი მემკვიდრეობისა და მარქსისტული ფილოსოფიისა და ფსიქოლოგიის საკითხების შესწავლაზე.

აკადემიაში უკვე რამდენიმე ათეული სამეცნიერო დაწესებულებაა გაერთიანებული. მოწინავე და უძძკავრეს დაწესებულებათაგან უნდა დავასახელოთ: ა. რაჭმაძის სახელობის მათემატიკის ინსტიტუტი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის ინსტიტუტი, ნ. მარის სახელობის ენის ინსტიტუტი, რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი, ი. ბერიტაშვილის სახელობის ფიზიოლოგიის ინსტიტუტი, გეოლოგიის ინსტიტუტი და სხვ. აკადემიას ექვემდებარება აგრეთვე საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი — კულტურის ერთ-ერთი უმდიდრესი საგანძური საბჭოთა კავშირში.

განვლილი 5 წლის განმავლობაში აკადემია, მიუხედავად ომიანობისა, სწრაფად და განუხრელად იზრდებოდა. მეოთხე სტალინურ ხუთწლედში იგი კიდევ უფრო მეტად გაიზრდა. 1944 წლის არჩევნებმა აკადემიის ნამდვილ წევრთა რიცხვი თითქმის გააორკეცა. რამდენიმე ათეული ახალგაზრდა მკვლევარი მომზადდა და ჩაება წაყოფიერ მეცნიერულ მუშაობაში. აკადემიის ინსტიტუტებში ყოველწლიურად რამდენიმე ასეული ნაშრომი იწერება და ქვეყნდება. ყოველწლიურად რამდენიმე საჯარო სესია ეწყობა, რომლებზედაც აკადემიის თანაშრომლებს განსაკუთრებით საყურადღებო მოხსენებანი გამოაქვთ ფართო საზოგადოების წინაშე. საზოგადოებასაც უყვარს ახალგაზრდა აკადემია, იცნობს და აფასებს მისი მუშაკების მეცნიერულ შემოქმედებას,

ყურადღებით ადევნებს თვალყურს მათ ზრდას და ყოველ ახალ მიღწევას. და ეს თქმის არა მარტო საქართველოს ან საერთოდ საბჭოთა კავშირის საზოგადოებაზე. ჩვენს აკადემიას ჰყავს ყურისმღებელნი საზღვარგარეთაც — ინგლისში, ამერიკაში, საფრანგეთსა და სხვა ქვეყნებში. ისინი ჩვენს „მოკრულ მეგობრებს“ უწოდებენ თავს და მოწონებით ეგებებიან ჩვენს მეცნიერთა ახალ აღმოჩენებსა და ნაწარმოებებს, ყოველთვის სიამოვნებით აღნიშნავენ მეცნიერული მუშაობის სიცხოველს ჩვენში, მიუხედავად სასტიკი და მძიმე ომისა...

შეიძლება ითქვას, რომ საცხებით გამართლდა უცხოელი მწერლის სიტყვები, ზემოთ რომ გვქონდა მოყვანილი...

აი, რა გზა განვლო ქართულმა მეცნიერებამ ცალკეული, ზშირად უცხოეთში გადახვეწილი მოღვაწეებიდან მძლავრ ეროვნულ უნივერსიტეტამდე, მრავალრიცხოვან საეციალო უმაღლეს სასწავლებლებამდე და საკუთარ აკადემიამდე.

ეს გზა ორ არათანაბარ მონაკვეთად იყოფა: პირველის ხანგრძლივობა თხუთმეტი ოდენ საუკუნეს უდრის, ხოლო მეორისა სულ მეოთხედ საუკუნეს. მაგრამ ეს მეოთხედი ბევრად სჭარბობს თხუთმეტს. ამის მიზეზი კი ისაა, რომ იგი განვლილია საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკაში, ეროვნული და სოციალური ჩაგვრისაგან განთავისუფლებულ საქართველოში. ეს ის მეოთხედი საუკუნეა, რომელსაც ლენინისა და სტალინის მზე აშუქებს და რომელსაც საბჭოთა კავშირში შემაგალ ერთა აღორძინებისა და მათი ძველი ღირსების აღდგენა-გაძლიერების ხანა შეგვიძლია ვუწოდოთ. ეს ის ხანაა, როდესაც ჩვენმა მრავალტანჯულმა და ჭეშმარიტად ვაჟკაცური წარსულის მქონე ხალხმა არნახული სილადით გაშალა თავისი ეროვნული კულტურის ფრთები.

ბაყაყი წაბლი

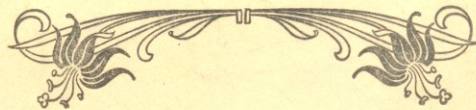
(იბაზი)

გამიგონია ბაყაყზე
მე ერთი ძველი ამბავი:
რომ უკბილოა ყიყინა,
ჭია-მატლების მყლაპავი,
ეს ცნობილია ყველასთვის,
წიგნებშიც ასე სწერია:
ბაყაყს რომ წაბლი ეჭამოს,
ეს კი რა დასაჯერია?!
ერთხელ შენიშნა ბაყაყმა,
წაბლს აგროვებდა თავუნა,
ზამთრისთვის იმარაგებდა
ყურცქვიტა ტუჩებცმაცუნა.
ბაყაყმა ჰკითხა: „ძმობილო,
ეს წაბლი განა კარგია?
რომ იმარაგებ, აგროვებ,
მიტხარი, რაში გარგია?!“
თავგმა მიუგო: „წაბლსავით
რა არის გემრიელიო,
ნახე, რამდენი ვიშოვნე,
სავსე მაქვს სორო-ხვრელიო!“
თავუნამ საკნაწუნები
ისე აჭო და აღიდა,
რომ ბაყაყმა სთქვა: „წაბლები
უნდა ვაგროვო ამ დღიდან!“
— კი, მაგრამ... კბილი რომ არ გაქვს!
რითი აპირებ ჭამასო?

— ამომიგნ და მერე ვჭამ,
ნახე; წაბლს როგორ ჩაეასო!
დაიწყო წაბლის გროვება,
კბილის ამოსვლას ელოდა,
ამომიგნა და მერე ვჭამ,
მუდამ დღე ასე ძღეროდა;
კბილს ირანჯავდა ხშირხშირად,
წაბლებიც მოიმარაგა...

ბაყაყის კბილის ამოსვლა
რომ არსად თქმულა არაკად,
ეს არ სჯეროდა ყიყინას,
ის კი ვერ გამოარკვია,
სიხარბე, ფუჭი იმედი
რომ საზიანო ბარგია.

აღექსანდრე მაკედონელი

და იბერიის მეფის სარუქარი

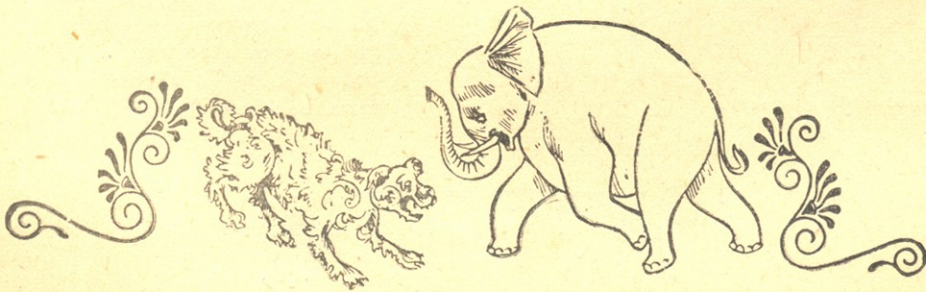
გამოჩენილი რომაელი მწერალი პლინიუს უფროსი (ახალი წელთაღრიცხვის 23-79 წ.) თავის „ბუნების ისტორიაში“ მოგვითხრობს ერთ ასეთ ამბავს:

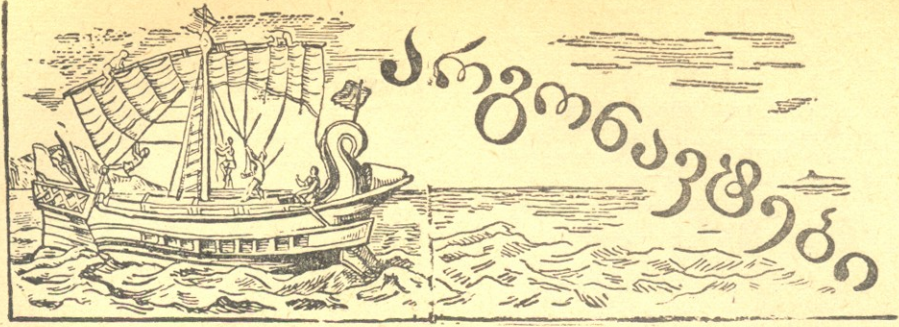
„როდესაც აღექსანდრე მაკედონელი სალაშქროდ გაემართა ინდოეთს, იბერიის მეფემ აჩუქა მას ძაღლი, რომელიც არაჩვეულებრივი სიდიდისა იყო. ძაღლის ასეთი სიდიდით განცვიფრებულმა აღექსანდრემ ბრძანა—მიუშვიტ მასზე დათვები, გარეული ღორები და ფურ-ირმებიო. მიუშვეს, მაგრამ ძაღლი უძრავად იწვა, თითქოს ვერც კი ამჩნევდა მათ. სახელოვან მეფეს მოთმინება დაუკარგა ასეთი დიდი ცხოველის სიზანტემ და მოაკვლევინა იგი.

ამ ამბავმა იბერთა მეფის ყურამდეც მიაღწია. მაშინ მან მეორე ძაღლი გაუგზავნა აღექსანდრე მაკედონელს და შეუთვალა, ძაღლს წვრილნადირთან ბრძოლაში კი ნუ გამოცდი, არამედ მიუშვი მასზე სპილო ან ლომიო. „მე მხოლოდ ორი ძაღლი მყავდა ასეთი,—დასძენდა იგი,—და თუ ამ მეორესაც მოაკვლევინებ, მეტს ვეღარ ვიშოვიო“.

აღექსანდრეს არ დაუყოვნებია ძაღლის გამოცდა და თავისი თვალით ნახა, თუ როგორ დაახრჩო ლომი ამ საშინელო ძაღლმა. შემდეგ სპილო მოაყვანინა, — და არასოდეს ეს დიდებული მეფე ისე არაფერს გაუხარებია, როგორც ამ სანახაობამ გაახარა. ძაღლმა ფაფარი აიყარა და ჯერ საშინელი ყეფა მორთო, მერე თანდათან გათამამდა და დიდი სიმარლით შეუტია სპილოს; ხან მივარდებოდა მას, ხან უკან გადმოხტებოდა; ხან ერთი მხრიდან ეკვეთებოდა, ხან მეორედან. ბოლოს საშინლად დაჰქანცა იგი ასეთი განუწყვეტელი ტრიალით და დასცა ძირს ისე, რომ მიწა შეზანზარდა“.

თარგმანი შ. გვინჩიძისა
ნანატები ვ. ბელეცკაიასი

მითოლოგიის ლექსიკონი

ფრიქსი და ჰელა.—ოდესღაც ბეოტიის მეფე ათამანტეს, ქართა ღმერთის შვილს, ნიშნა ნეფელასთან (რაც „ღრუბელს“ ნიშნავს) შეეძინა ვაჟი ფრიქსი (წყვიმა) და ქალი ჰელა (მზის სხავე). როდესაც ნეფელამ, ცის სივრცეში თავისუფლად ნავარდს დანატრებულმა, მიატოვა შვიფის ოჯახი, ათამანტიძე ცოლად სხვა ქალი—ინო შეირთო. არ უყვარდა დედინაცვალს გერები და მათი დაღუპვა სურდა. ერთხელ დიდი გვალვა დადგა და ჭირნახული მოიხპო. ინომ დაარწმუნა მეფე: ზევსს მსხვერპლად ნეფელას შვილები უნდა შესწირო. თუ გინდა შენი ხალხი შემშობოსაგან იხსნათ. უდანაშაულო ბავშვები დაიღუპებოდნენ რომ დედას არ ეშველა. მან ბავშვებს ოქროს ვერძი გამოუგზავნა. შესხდნენ ამ ვერძზე ფრიქსი და ჰელა და გაიქცნენ სამშობლოდან. როდესაც ზღვაზე გადადიოდნენ, ჰელამ ზვირთებს თვალი გერ მოამორა, გადმოვარდა ვერძიდან და დაიხრჩო. ამ ადგილს ჰელას ზღვა—ჰელესპონტოს ეწოდა (ახლანდელი დარდადნელის სრუტე). ფრიქსმა განავრძო გზა და თავი შეაფარა მზიურ ქვეყანას კოლხეთს. აქ მან თავისი ვერძი ზევსს შესწირა მსხვერპლად, ოქროსმატყლოვანი ტყავი (ოქროს საწმისი) კი უთავაზა კოლხეთის მეფე აეტესს, ჰელიოსის შვილს, რომელიც მდინარე ფაზისის (ახლანდელი რიონი) ნაპირზე გაშენებულ ქალაქ ეაში ცხოვრობდა. აეტესმა ეს ტყავი არესის სერტყეში ძაღალი მუხის შტოებზე ჩამოჰკიდა, და ელვარებდა იგი ღამეში, ვით ამომაგალი მზის სხივებით გაშუქებული დილის ღრუბელი. დარაჯად მას აეტესმა მარად ფხიზელი გველეშაპი მიუჩინა, რომელიც პირიდან ცეცხლს აფრქვევდა და აგრეთვე წესად დაადგინა: ყოველი უცხოელი, ჩვეს ქვეყანაში უნებართვოდ მოსულა, სიკვდილით იქნება დასჯილი და მისა თავი სარზე ჩამოკმულიო. ასე უფრთხილდებოდა აეტესი ოქროს საწმისს, რადგან ორაკულმა უწინასწარმეტყველა — შენი ბედი უკლმა დატრიალდება, თუ ოქროს საწმისა დაჰკარგეო.

წართვა. ესონმა თავისი მცირეწლოვანი ვაჟი იასონი განარიდა ბოროტ ბიძას და კენტავრ ხირონს მიაბარა აღსაზრდელად.

გავიდა ხანი. დავაუკაცებულ და დამშვენებულ იასონი მოვიდა ბიძასთან ტანტის დასაბრუნებლად. გზად რომ მოდიოდა, მდინარის პირას მოხუცი ქალი დაინახა, რომელმაც სთხოვა—მეორე ნაპირზე გადასვლა მიშველეო. გაახსენდა იასონს თავისი აღმზრდელის დარიგება — უფროსებისადმი პატივისცემა გემართებსო, — აიყვანა ხელში მოხუცი და გავიდა ფონით მდინარეში. ეს მოხუცი კი, თურმე, თვით ოლიმპის დედოფალი ჰერა იყო და იასონის გამოსაცდელად მოხუცი ქალის სახე მიეღო. ამიერიდან იგი იასონის მფრაველი შეიქნა.

მდინარეზე გადასვლის დროს იასონმა ცალი ფეხსაცმელი დაჰკარგა და თავის ბიძას ასე მიადგა კარზე. ბიძამ რომ ვიღაც ვაჟი ცალფეხშიშველი დაინახა, ელდა ეცა. მას ნაწინასწარმეტყველვეი ჰქონდა — უფრთხილი ცალფეხშიშველასო. და მართლაც, იასონმა ტანტის დაბრუნება მოითხოვა. მაშინ პელიასმა ტკბილად უთხრა—წადი კოლხეთში, ჩამოიტანე ოქროს საწმისი, რომელიც ფრიქსმა აეტესს არუქა და ბერძნებს გვეუთვნისო, თავი ისახელე გმირობით და ტანტს დაგიბ-

ფრიქსი და ჰელა
კელის მხატვრობა ჰერკულანუმში
უნებო. მეფე დარწმუნებული იყო, რომ იასონი ამ მოგზაურობიდან ცოცხალი ვერ დაბრუნდებოდა. იასონი დათანხმდა, მან შეჰყარა 50 სხებლოვანი

არგონავტების ლაშქრობა. — ამ ხანებში საბერძნეთში, თესალიის ქალაქ იოლკეში შეფობდა პელიასი, რომელმაც სამეფო ტახტი თავის შაჰას ესონს

ბერძენი გმირი, რომელთა შორის იყვნენ: პერკლეუსი, თევზესი, პელეგესი (აქილეუსის მამა), ლაერტესი (ოდისეუსის მამა), მომღერალი ორფეუსი და ბევრი სხვა. თვით ღმერთებიც განდნენ ამ სასახლეო და მეტად სახიფათო ლაშქრობის მონაწილე, განსაკუთრებით ჰერა და ათენა. ეს ლაშქრობა ძნელი იყო თუნდაც იმ

ზღვან, ახლა „სტუმართმოყვარე“ — პონტოს ეგვიპტის უწოდეს მას ბერძენებმა.

არგონავტებმა აოლოს, როგორც იქნა, მიიღვეს კოლხეთს, გადმოვიდნენ თუ არა ხომალდიდან, უფროს სასახლისაკენ გაემართნენ. აქ არგონავტებმა მისი თხრობის ძველი წელთაღრიცხვის III საუკუნის ბერძენი მწერალი აპოლონი როდოსელი თავის „არგონავტიკაში“, — „უზმოდ გადააბიჯეს ზღურბლს, რომელთადაც დაბურვილ სიმწვანეში მომხიბვლელად მიიკლავნებოდა შალა ვაზებმა. მათ ჩრდილქვეშ ოთხი შადრევანი ჰოჩუხუნებდა, რომლებიც ჰეფესტოსს ამოუშენებია: ერთიდან ჩიქ ამოდოდა, მეორედან — ღვინო, მესამედან — სურნელოვანი ზეთი, მეოთხედან კი წყალი მოსჩქეფდა — თბილი ზამთრობით და ცივი, ვით ყინული, ზაფხულობით“.

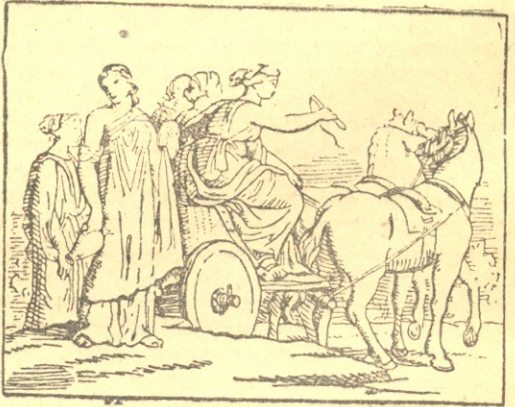

ნომადლ „არგოს“ აგება (ანტიკური ტერაკოტა — ხელოვნების ნაწარმოები გამოჩვენარი თხზისაგან)

მხრიავე, რომ კოლხეთი შორეული ქვეყანა იყო მაშინდელი ბერძენებისათვის, გზა ზღვით მიდოდა, ბერძენებს კი შორეულ ზღვაოსნობაში გამოცდილება არ გააჩნდათ. თავის ქვეყანაში ჩვეულებრივი ნაგებობები მოგზაურობდნენ, რადგან ეგვოსის ზღვის კუნძულები ერთმანეთთან ისე ახლოს არიან განლაგებული, რომ ერთი ნაპირიდან მეორე მოჩანს, ახლა კი თვალუწვდენა ზღვის (ახლანდელი შავი ზღვის) გადალახვა იყო საჭირო. და აი აქ დაეხმარა მათ ათენა. მან, როგორც ყოველი ხელობის მფარველმა ქალღმერთმა, ასწავლა იასონს და მის თანამგზავრებს ისეთი ნომადლის აგება, რომელიც შორეული გზისათვის გამოდგებოდა. ნომადლს მისი მთავარი მშენებლის სახელის მიხედვით „არგო“ დაარქვეს („არგო“ ანუ დროს „სწრაფს“ ნიშნავს), იასონის თანამგზავრებს — არგონავტები, ე. ი. არგოთი მენაონსებით. და დღესაც არგონავტებს ვეწოდებთ ხოლმე იაეთ აღამიანებს, რომლებაც არ ერიადებან შორეულ და სახიფათო მოგზაურობას, თუნდაც სიცოცხლის ფასად დაუჯდეთ.

ფრიქსისა და ჰელას გზით შეუდგნენ არგონავტები იასონის მეთაურობით თავის ლაშქრობას. ლემნოსის კუნძულზე გავლით ეგვოსის ზღვიდან ჰელეპონტოსი და პროპონტიდა (ახლანდელი მარმარალოს ზღვა) გასცურეს, აქედან ბოსპორის (ახლანდელი ბოსფორის) სრუტეში გავიდნენ და შესცურეს „არასტუმართმოყვარე“ ზღვაში (პონტოს აქსინის) — ასე უწოდებდნენ ბერძენები მაშინ შავ ზღვას, რომელიც მათ ყოველ ნაბიჯზე საშინელებას უქადადა. ყველაზე საშინელი იყო ბოსფორის სრუტიდან შავ ზღვაში გასასვლელთან მკურავი კლდეები — სიმპლეგადები, რომლებიც წამდაუწყებლად ეჯახებოდნენ ერთმანეთს. არგონავტები პირველნი იყვნენ, ამ კლდეებს შორის ნომადლის უვნებლად გაყვანა რომ მოახერხეს, და მას შემდეგ კლდეები გაჩერდნენ. ამ დროიდან შავ ზღვაში გზა გაიხსნა და ბერძენთა ახალმენები თანდათან მოეფინა ამ ზღვის სანაპიროებს (მანტიკაჰეა — ახლანდელი ქერჩი, ფანაგორია — ტამანის ნახევარკუნძულზე, ხერსონესი და სხვა), და აქამდე თუ „არასტუმართმოყვარე“ იყო ეს

აეტქმა, იასონის მოთხოვნაზე, თანხმობა სთქვა; მხოლოდ იმ პირობით, თუ იასონი უღელში შეებამდა საილენის ფეხებიან და პირიდან ცეცხლის ამოფრქვეველ ორ ბუღას, რომლებიც აეტესისათვის ჰეფესტოსს უჩუქებია, შემდეგ დახანადა მათი საშუალებები მინდორს, დათესდა გველეშაპის კბილებს და ამ კბილებიდან ამოაულ რკინის კაცებს დაამარცხებდა. ეს მეტად სახიფათო დავალება იყო, მაგრამ იასონს დამხმარე აღმოუჩნდა, ეს იყო თვით აეტესის ქალიშვილი გრძნეული მედეა, რომელსაც უცხო ყრმა შეუყვარდა. მან იასონს საცხებელი მისცა, რომელიც დაზადებულ იქონდა ყავასის მთებში მიჯაჭვული პრომეთეოსის ღვთაებრივი სისხლის წვეთებზე ამოსული მცენარიდან. ვინც ამ საცხებელს წაიხვამდა, მას „ვერ დასჭირდა ხმალი, ზიანს ვერ მიაყენებდა მოგონებზე ცეცხლი, გარდა ამისა იმ დღეს ის თავისი ღონით ყველას აჯობებდა“, — გვიამბობს აპოლონი როდოსელი. მედეამ აგრეთვე ასეთი რჩევა მისცა იასონს — დათესილ კბილებიდან რკინის კაცები რომ ამოვლენ, ერთი დიდი ქვა გადაუგდენ, ისინი ამ ქვას ეცემიან და ერთმანეთს დახოცავენო.

მედეა ეტლში

აეტისის იმედი, რომ იასონი ამ ბრძოლაში დაიღუპებოდა, აღარ გამართლდა. ამიტომ მან გადასწყვიტა „არგოსის“ დაწვა და არგონავტების ამოკლვა. მედეამ აქაც უშველა არგონავტებს, გააფრთხილა იასონი, შეძლებდნენ წაიყვანა არგონავტები, ძილისმოძვერელი წამლით დააძინა გველეშაპი და იასონს საშუალება მისცა მოეტაცა ოქროს საწმისი.

მედეა. — მედეას სამშობლოში აღარ დაედგომებოდა; იგი თან გაჰყვა არგონავტებს, რითაც თავისი გულის წადილიც მუდამ იასონთან ყოფილიყო — აისრულა. მძველად წაიყვანეს მედეას უმცროსი ძმა აბსირტოსი. აეტესი გამოუდგა არგონავტებს და დაეწია მდინარე ისტრის (ახლანდელი დუნაი) შესართავთან.

მაშინ მედეამ ასეთ ხერხს მიმართა: მოჰკლა თავისი ძმა, აკურსა და მიმოფანტა ნაპირზე. ვიდრე აეტესი აკრებდა თავისი უბედური შვილის ცხედარს და მიწას მიაბარებდა, არგონავტებმა თავს უშველეს.

ამის შემდეგ კიდევ დიდხანს იმოგზაურეს არგონავტებმა, ბევრი ხიფათი შეემთხვათ, ვიდრე საბერძნეთს შიადწევდნენ. იასონმა მიართვა მეფე პელიასს ოქროს საწმისი, მაგრამ იგი თავის სიტყვას გადაუდგა და იასონს ტახტი არ დაუთმო. მაშინ მედეამ კვლავ ხერხს მიმართა — მოხუცი მეფის ქალიშვილები დააჯერა — შემიძლია მოხუცს ახალგაზრდობა დაეუბრუნო.

ამაში დასარწმუნებლად მან ბებერი თხა დაქრა ნაწილ-ნაწილ და წყლით სავსე ქვაბში ჩაჰყარა. როდესაც წყალი წამოდულდა, ბორცის ნაჭრები ამოძრავდნენ. მეფის ქალიშვილებს ეგონათ — თხა მართლა გაცოცხლდაო. აიღეს და საკუთარი ხელით დაჰკლეს მამა, აკურსეს, ჩაჰყარეს ქვაბში და აადუღეს წყალი. ადუღეს, ადუღეს, მაგრამ პელიასი არამცთუ არ გაახალგაზრდავდა, აღარც გაცოცხლდა.

ასე უგუნურად დაღუპულ მამას ახლა ვაჟი გამოექმთა და იასონი იძულებული შეიქნა კორინთში გაქცეულიყო. ათი წელიწადი იცხოვრა აქ იასონმა მედეასთან ერთად, ორი ვაჟი შეეძინა, მაგრამ ბოლოს მიატოვა მედეა და კორინთის მეფის ასული კრეუსა შეირთო. მედეამ შური იძია. მან კრეუსას საჩუქრად ისეთი საშინელი შხამით გაუღენთილი დიადება (თავის მოსართავი) გაუგზავნა, რომ, როგორც კი დაიხურო იგი კრეუსამ, წამსვე ცეცხლი წაეკიდა მას და მის მიმშველებელ მამას, და ორთავენი დაიწვენენ. კორინთელებმა ამისათვის შეიღებო მთელს მედეას (ევროპიდეს ტრაგედიათ მედეამ თვითონ მოჰკლა თავისი შვილები). ამის შემდეგ მედეა ცეცხლოვანი ეტლით კოლხეთს გაიქცა.

არგონავტების წინამძღოლმა იასონმა დანარჩენი თავისი ცხოვრება უხალისოდ გაატარა და ბოლოც სახარბიელო არ ჰქონდა: ერთხელ, როდესაც ნაპირზე

მ ე დ ე ა

ნახატი ატიკურ ლარნაკზე (ძველი წელთაღრიცხვის V საუკუნის დასასრული)

ამოტანილ „არგოს“ ჩრდილოში ეძინა, ჩამოინგრა დრო მოკმეული ხომალდი და მოუხსნო იასონს სიცოცხლე.

ასე ბედკრულად დამთავრდა ოქროსმატყელოვანი ვერძზე ლაშქრობა. ტყუილად კი არ იტყვიან, რომ ოქროს დახარბებულო აღამიანი ბედს ვერ ეწევაო.

ეს მათი, განსაკუთრებით მედეას შურისძიების ამბავი, შრავალი პოეტური ნაწარმოებისათვის არის გამოყენებული. ჰომეროსის „ოდისეაში“ ნახსენებია რომელიღაც „საყოველთაოდ ცნობილი“ პოემა ამ ლაშქრობის შესახებ. ამ თქმულებიდან აღებულა სიუჟეტი რამდენიმე ტრაგედიისათვის. მათ რიცხვშია ძველი წელთაღრიცხვის V საუკუნის სახელგანთქმული ბერძენი პოეტის ვერაბიდეს ტრაგედია „მედეა“. აქაც წერეთელს განზრახული ჰქონდა დაეწერა ტრაილოვია: „მედეა კოლხიდან“, „მედეა ელადაში“ და „მედეა სამშობლოს დაბრუნებულში“, მაგრამ მოასწრო მხოლოდ პირველი ნაწილის შექმნა.

არგონავტების ლაშქრობის შესახებ ეს მდიდარი და ლამაზი თქმულება ასახავს ამ პერიოდს, როდესაც, — პროფესორ შ. ამირანაშვილის თქმით, — ერთი მხრივ, VIII-VII საუკუნეთა მანძილზე ბერძნულ პოლისებში (ქალაქ-სახელმწიფოებში) წარმოებულა მწვავე შინაგანი სოციალური ბრძოლა და, მეორე მხრივ, საბერძნეთის ნიადავის სიმწირე, სანაგ ფართობის ნაკლებობა ბერძენთა ფართო საკოლონიზაციო მოძრაობას იწვევდა, აძლულებდა მოსახლეობის ერთ ჯგუფს დაეტოვებინა სამშობლო და უცხო ქვეყანაში ეცადა ბედი.

ცხადია, არავითარი ოქროს ვერძი საბერძნეთიდან კოლხეთში არავის ჩამოუყვანია.

„აქ რა უნდოდა საბერძნეთის ვერძს და მასაც კიდევ ოქროსმატყელოვანს?“

(ა. წერეთელი. — „მედეა“)

არგონავტები ჩვენში ვითმდა მათი ქვეყნიდან დაკარგულ ოქროსმატყელოვან ვერძის საძებრად კი არ მოსულან, არამედ აქაურმა ოქრომ და დოვლათმა მოიზიდა ისინი. ... ოქროსი, ვერცხლისა და რკინის სიუხვე, მღაჯობებიდან რომ იღებდნენ, გასაგებს ხდის ამ ლაშქრობის მიზნებს, რომლებმაც უფრო ადრე ფრიქსი წააქეზეს აქეთვე გამგზავრებულები, — ამბობს ძველ * ბერძენთა გეოგრაფი და ისტორიკოსი სტრაბონი.

ოქროთი განთქმული იყო მდინარე ფაზისიც. მასში ოქრო შთებდნენ წყლის მდინარეებს ჩამოჰქონდა. კოლხები ცხვრის ტყავს ჩაუშვებდნენ მდინარეში და რამდენიმე ხნის შემდეგ ტყავი ოქროს სილით იფარებოდა. ბერძენებს ეს ოქრო, ბევრ სხვა დოვლათთან ერთად, გაჰქონდათ კოლხეთიდან, სამშობლოში კი ათასგვარ თავგადასავალსა და გასაჭირზე უამბობდნენ, ერთითადა აზვიადებდნენ მომხდარს. მოხუცი თუ ახალგაზრდა ხარბად ისმენდნენ ამ საოცარ ამბებს და მთელ ელადაში ავრცელებდნენ. ასე იქმნებოდა თქმულება ოქროსმატყელოვან ვერძზე.

გარდა ამ თქმულებისა არგონავტებზე, როგორც ცნობილია, ბერძენთა სხვა, უფრო ძველი მითებიცა დაკავშირებული კოლხეთთან. ეს იმის მაჩვენებელია, რომ ელინურ და ადგილობრივ კულტურათა შორის მჭიდრო ურთიერთობა ჯერ კიდევ აღრიდელ ხანაში არსებობდა.

პ ი ო ნ ე რ ი

სამ. ალკა. ცენტრალური კომიტეტის
შრომელთა შორის საბავშვო ჟურნალი

№ 2

1946 წ. თებერვალი

წელიწადი მეთერთმეტე
გამოცემლობა „კომუნისტი“

ПИОНЕРИ

№ 2

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ДЕТСКИЙ ЖУРНАЛ ЦЕНТРАЛЬНОГО
КОМИТЕТА ЛКСМ ГРУЗИИ

(на грузинском языке)

Издательство „Комунисти“

შ ი ნ ა ა რ ს ი

მურმან ლებანიძე — ქართველი პიონერების წერილი ბელადს (ლექსი) გარეკანის მე-2 გვ.	
ანდრო თევზაძე — თებერვლის დღია (ლექსი)	1 "
სიმ ხიდისთაველი — საბჭოთა საქართველო (ლექსი)	2 "
ვახტანგ გორგანელი—პიონერებს სა- ხეიმო აიმღერა (ლექსი)	2 "
ლ. მურმანიძე—ათი თებერვალი (ლექსი)	3 "
პ. გ. ჩანჩიბაძე — ეურნალ „პიონერის“ მკითხველებს	4 "
საბჭოთა საქართველოს ჰიმნი	5 "
ანა ხახუტაშვილი (ცქვიტი) — ექსკურსან- ტები (მოთხრობა)	6 "
ხუტა ბერულავა — პატარა ქართველს (ლექსი)	8 "
დავით შამათავა — ერთხელ ჰოსპიტალში, (მოთხრობა)	9 "
მიხეილ კეკელიძე — ჩაუჭრობელი შარავან- დედი (მოთხრობა)	11 "

ნოე დაფნარელი—ის გულის პასუხი (ლექსი)	15 "
ქართული კინოფილმები	16-17 "
აკაკი ბელაშვილი — გუნდის კაპიტანი (მოთხრობა)	18 "
გრ. ჭელიძე — შლიდარია ჩვენი ქვეყანა (წერილი)	21 "
გიორგი ლომთათიძე — ჩვენი მეცნიერების გზა (წერილი)	23 "
ილია ხიხარულიძე — ბაყაყე და შაბლი (იგავი)	27 "
პლინიუსი — ალექსანდრე მაკედონელი და იბერიის მეფეს საჩუქარი (საქართველოს შორეულთა წარსულიდან)	28 "
შ. გვინჩიძე — არგონავტები (მითოლოგიის ლექსიკონი)	29 "
კროსვორდი (შედგენილი შ. დავითაშვილის მიერ) გარეკანის მე-3 "	

გარეკანზე სტალინური პრემიის ლაურეატის, საქართველოს მსრ. სახალხო მხატვრის
უჩა ჯაფარიძის ნახატი „პიონერები ბელადთან“.

სარედაქციო კოლეგია: ი. აბაშიძე, აკად. ნ. ბერძენიშვილი, თ. გელიაშვილი
(პ/მე. რედაქტორი), შ. გვინჩიძე, ვ. ვარდიაშვილი, პროფ. გ. თავაზიშვილი,
ს. კეცხოველი, პ. მეტრეველი, ნ. ნაკაშიძე.

რედაქციის მისამართი: თბილისი, ლენინის ქ., № 28. ტელ. 3-81-85.

შე—01715 ტირაჟი 7000. გამომც. № 37 სტამბის შეფ. № 505
ბერძენი სახელობის ქ. ნატი „კომუნისტი“ ლენინის ქ. № 28
ეურნალის გარეკანი დაბეჭდილია საქ. მსრ. კვების მრეწველ. სახ. კომისარიატის ლითოგრაფიით

2/0

7.0-62

116

